

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ГАЛУЗЯХ ЕКОНОМІКИ

ЛІСОВСЬКА Яна Сергіївна

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА**

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник:

доктор економічних наук,

професор кафедри бухгалтерського обліку

Правдюк Наталія Леонідівна

ВІННИЦЯ – 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та аудиту

Кафедра бухгалтерського обліку

Затверджую

зав. кафедри _____

« ____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ

Студент(у/ці) *Лісовській ЯніСергіївні*

на тему:

«Обліково-аналітичне забезпечення управління платоспроможністю підприємства»

затверджена Наказом від « 23 » лютого 2021 р., № 19м

Календарний план виконання магістерської роботи

Структура роботи		Термін підготовки
ВСТУП		
РОЗДІЛ 1	Теоретичні основи фінансової стійкості ата платоспроможності підприємства	
РОЗДІЛ 2	Облікове забезпечення та напрями удосконалення управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю підприємства	
РОЗДІЛ 3	Аналітичне забезпечення управління платоспроможністю та фінансовою стійкістю підприємства	
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ		
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		

Термін подання роботи на кафедру
для попереднього захисту « » грудня _____ 2021 р.

Завдання видав
керівник « » _____ 2021 р.

Підпис _____

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Економічна сутність фінансової стійкості та платоспроможності підприємства	9
1.2. Особливості формування економічної стійкості сільськогосподарських підприємств	21
1.3. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління економічною стійкістю аграрних підприємств в умовах ризику	31
РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ І ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	44
2.1. Ідентифікація впливу елементів облікової політики на фінансову стійкість та платоспроможність	44
2.2. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю на основі бухгалтерського інжинірингу	59
2.3. Концептуальні підходи до удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління економічним потенціалом	66
РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ТА ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	76
3.1. Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Суворівське»	76
3.2. Мінімізація внутрішніх ризиків і загроз фінансовій безпеці суб'єктів аграрного підприємництва	95
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	103
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	107
ДОДАТКИ	118

ВСТУП

В умовах динамічного ринкового середовища, нестабільності та мінливості соціально-економічної та політичної ситуації, волатильності на валютних ринках забезпечення належного рівня фінансової стійкості та платоспроможності є важливим чинником успішної та безперервної діяльності сучасних підприємств. Адже тільки підприємство, яке має можливість в повному обсязі та своєчасно розраховуватися зі своїми боргами, є здатним до самофінансування та за рахунок власних обігових коштів формувати оборотні та необоротні активи, може бути інвестиційно привабливим, конкурентоспроможним та мати бездоганну ділову репутацію. З огляду на зазначене, важливого значення набуває оцінка, облік, аналіз, планування та управління, що мають на меті підтримку на достатньому рівні фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, пошуку резервів підвищення стабільності фінансового стану господарюючого суб'єкта.

Теоретичні, організаційно-методичні, методологічні та практичні аспекти обліку, аналізу та оцінки фінансового стану, фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства висвітлені у працях вчених-економістів. Формування інформаційного забезпечення в управлінні підприємствами різних видів економічної діяльності, визначенню його сутності й складових присвятили свої праці такі вчені як: С. П. Барановська, І. А. Бланк П. Ю. Буряк, О.М. Брадул, Р.Ф. Бруханський, В.О. Волощук, О.Д. Гудзинський, Н.В. Голячук, В.М. Жук, А.Г. Загородній, Т.Г. Камінська, М.Д. Корінько, О.А. Кравченко, М.Д. Крамчанінова, Є. В. Мних, Т. М. Пахомова, А.А. Пилипенко, М.С. Пушкар, І.Б. Садовська, В.В. Смирнова, Н. А. Тичиніна, Г. Б. Тітаренко, Л.В. Усатова та ін.

Питаннями дослідження проблем облікового забезпечення процесу оцінки діяльності підприємств присвячено праці таких вчених: М. І. Бондар, Ф. Ф. Бутинець, С. М. Галузіна, О. Д. Гудзинський, В. С. Лень, І. А. Маслова, В. Ф. Палий, О. В. Пархоменко, Л. В. Попова, П. Т. Саблук, Я. В. Соколов, В. В. Сопко, Л. К. Сук, та інші.

Проте, аналіз наукової літератури свідчить про відсутність комплексного дослідження питань облікового забезпечення системи управління підприємством в цілому та в умовах наявності особливостей оцінки фінансової стійкості.

З огляду на те, що проблема забезпечення достатнього рівня стабільності фінансового стану підприємства є достатньо складною, системною та багатогранною, застосування аудиторських процедур при діагностиці рівня фінансової стійкості та платоспроможності потребують подальшого вивчення.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних, організаційних та методичних положень аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства й розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організаційно-методичних аспектів аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Основні завдання дослідження зводяться до наступного:

- розглянути економічну сутність фінансової стійкості та платоспроможності підприємства;
- охарактеризувати галузь діяльності та надати організаційно-економічну характеристику досліджуваному підприємству;
- дослідити облікову систему підприємства на предмет генерування інформаційного забезпечення управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю;
- розкрити структуру обліково-аналітичної системи аналізу фінансової стійкості аграрних підприємств, розвинути методичний підхід до формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю;
- провести детальний аналіз та оцінку рівня фінансової стійкості та платоспроможності досліджуваного підприємства, ідентифікувати резерви для забезпечення достатнього рівня стабільності фінансового стану господарюючого суб'єкта;
- розробити технологію ідентифікації впливу елементів облікової політики на фінансову стійкість підприємств.

Об'єктом дослідження є обліково-аналітичне та контрольне забезпечення управління фінансовою стійкістю, ліквідністю та платоспроможністю Товариства з обмеженою відповідальністю «Суворівське» (далі – ТОВ «Суворівське»).

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю, ліквідністю та платоспроможністю у ТОВ «Суворівське».

При написанні магістерської роботи використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методичних прийомів, зокрема аналіз, синтез, дедукція, індукція, узагальнення, групування, економіко-математичні методи.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові документи, які регулюють ведення бухгалтерського обліку й формування звітності; результати наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних учених з проблем формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю; матеріали фахових видань та науково-практичних конференцій; спеціалізовані офіційні статистичні дані та фахові Інтернет-сайти; фінансова звітність підприємств.

Значущість одержаних результатів полягає в наступному:

- уточнено підхід до тлумачення сутності фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, що дає змогу комплексно підходити до управління фінансовими ресурсами;

- аспекти формування облікової політики, які ґрунтуючись на положеннях МСБО, МСФЗ та П(С)БО, враховують потреби аналізу фінансової стійкості та відрізняються систематизацією комплексу елементів за трьома групами: елементи, які викликають зміни показників фінансової звітності; елементи, які не викликають зміни показників фінансової звітності; елементи, щодо яких однозначна оцінка є неможливою, що дозволило систематизувати та обґрунтувати вплив елементів облікової політики на фінансову стійкість підприємств. Для ефективного управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю необхідною умовою є вибір елементів облікової політики

шляхом врахування ймовірних змін у структурі активів, капіталу і зобов'язань та виникненні й використанні забезпечень;

- уточнено методичний підхід до формування облікового забезпечення для оцінки фінансової стійкості, який ґрунтується на бухгалтерських ретроспективних даних при прийнятті перспективних управлінських рішень. Рекомендовано методику складання похідних балансових звітів, на підставі яких можна встановити дійсну вартість підприємства (у ринкових, справедливих, зіставних, ліквідних цінах), рівень його фінансової захищеності, уточнену величину грошових потоків, платоспроможність, для поточного, тактичного та стратегічного управління економічними процесами;

- організаційно-методичні положення комплексного аналізу фінансової стійкості аграрних підприємств, що дозволяють системно характеризувати фінансову стійкість через застосування коефіцієнтного, агрегатного підходів та диференціювати підприємства вибіркової сукупності за рівнем фінансової стійкості (високий, прийнятний, недостатній, низький). Запропоновані положення дозволяють охарактеризувати ефективність стратегічного управління господарськими засобами підприємства та джерелами їх формування.

Практичне значення проведеного дослідження полягає у тому, що пропозиції за виділеним завданнями забезпечують представлення достовірної інформації про фінансовий стан за необхідним аналітичним розрізом для ухвалення управлінських рішень; рекомендації щодо відображення в обліку окремих господарських операцій з елементами облікових процедур за нормами МСБО та МСФЗ дозволяють формувати достовірні показники для управлінської та фінансової звітності.

Основні положення магістерської роботи знайшли відображення у тезах конференцій, наукових доповідях та під час обговорень.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність фінансової стійкості та платоспроможності підприємства

Здатність своєчасно та в повному обсязі розраховуватись зі своїми боргами, підтримка достатнього рівня платоспроможності та ліквідності, оптимальна структура активів підприємства, нарощування обсягів виробництва та реалізації продукції, а також створення передумов для генерування прибутку – це все ознаки фінансової стійкості господарюючого суб'єкта.

Стійкість фінансового стану є одним із найважливіших чинників успішності виробничо-господарської діяльності, тому підприємство зацікавлене підтримувати оптимальність структури своїх активів та джерел їх фінансування, достатній ступінь платоспроможності, покращувати економічні показники діяльності.

На сьогодні існує чимало точок зору щодо трактування понять «фінансова стійкість» і «платоспроможність», які мають як спільні, так і відмінні риси. Цей термін використовується на всіх рівнях – від окремого підприємства до діяльності світових фінансових систем. Деякі вчені-економісти характеризують фінансову стійкість як довготривалу платоспроможність. Інші зазначають про те, що фінансова стійкість визначається оптимальною структурою та складом оборотних і необоротних активів. Третя група вчених вважає, що фінансова стійкість визначається співвідношенням власного та позикового капіталу [67, с. 187].

Наявність в економічній літературі різних підходів до розуміння сутності досліджуваних понять та відсутність однастайності в економістів щодо розуміння сутності цих понять вказує на їх складність та багатоаспектність. Для детального з'ясування змісту фінансової стійкості та платоспроможності наведемо їх визначення в навчально-науковій літературі (табл. 1.1).

**Підходи до визначення поняття «фінансова стійкість» і
«платоспроможність»**

№ з/п	Автор (и) / Джерело	Зміст поняття
«Фінансова стійкість»		
1	Гайдуков М. О. [14]	Фінансова стійкість - це комплексне поняття, яке володіє зовнішніми формами прояву, формується в процесі господарської діяльності і знаходиться під впливом різних факторів
2	Дробишева О.О. [21]	Фінансова стійкість - це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів в мінливому внутрішньому й зовнішньому середовищі, що гарантує його постійну платоспроможність і інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику
3	Іщук О.О. [29]	Фінансова стійкість - це такий стан, який досягається завдяки постійному процесу підтримки фінансових ресурсів у платоспроможному стані, коли компанія здатна виконати і погасити свої зобов'язання
4	Коломієць Н.О. [36]	Фінансова стійкість - це такий стан фінансових ресурсів, при якому досягається фінансова незалежність підприємства від запозичених коштів, забезпечується його платоспроможність та стабільна продуктивність
5	Копилук О.І. [37]	Під фінансовою стійкістю розуміють здатність підприємства здійснювати основну й інші види діяльності безперебійно, не зважаючи на ризики й зміни в середовищі бізнесу, які можуть відбуватися в процесі господарської діяльності підприємства
6	Косарева І.П., Удовика Є.М. [40, с. 251]	Під фінансовою стійкістю розуміють властивість підприємства, яка відображається в процесі взаємодії зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на досягнення стану фінансової рівноваги.
7	Павленко О.П., Семиліт І.В. [62, с. 115]	Фінансово стійким визнається такий господарюючий суб'єкт, який за рахунок власних коштів покриває кошти, вкладені в активи (основні засоби, нематеріальні активи, оборотні кошти), не допускає простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості і розраховується за своїми зобов'язаннями в зазначений термін
«Платоспроможність»		
8	Захарова Н.Ю. [26]	Платоспроможність підприємства – це здатність вчасно освоїти інвестиційні ресурси і сплачувати проценти на вкладений капітал
9	Іваннікова О.В. [27, с. 131]	Платоспроможність підприємства характеризується його можливістю і здатністю своєчасно й повністю виконувати свої фінансові зобов'язання перед внутрішніми та зовнішніми партнерами, а також державою
10	Майборода О.Є., Косарева І.П., Лесняк А.О. [54, с. 257]	Платоспроможність підприємства – це його здатність у повному обсязі й у визначений термін розрахуватися за своїми зобов'язаннями за допомогою грошових ресурсів та інших активів та спроможність здійснювати безперервну фінансово-господарську діяльність
11	Томчук О.Ф., Фабіянська В.Ю., Довгополук Г.О. [78, с. 346]	Платоспроможність підприємства – це можливість підприємства своєчасно погашати платіжні зобов'язання готівковими коштами

Підсумовуючи інформацію, наведену в табл. 1.1, відзначимо, що під фінансовою стійкістю підприємства більшість вчених-економістів розуміють стан фінансових ресурсів, з яких забезпечується стійкий економічний розвиток підприємства (рис. 1.1). У сучасних наукових дослідженнях зміст поняття «фінансова стійкість» різними вченими визначається за різними економічними характеристиками.

Водночас платоспроможність підприємства пов'язана із здатністю господарюючого суб'єкта своєчасно та в повному обсязі виконувати свої боргові зобов'язання.

Рис. 1.1. Підходи до визначення поняття «фінансова стійкість» в навчально-науковій літературі

Джерело: систематизовано за даними літературних джерел [62, с. 115]

За іншим підходом, під фінансовою стійкістю пропонують розуміти економічний стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва.

Фінансова стійкість та платоспроможність є складовими фінансового стану підприємства (рис. 1.2) та обов'язковою умовою ефективного управління ресурсним забезпечення господарюючого суб'єкта та джерелами його формування з метою посилення конкурентних позицій на ринку.

На основі вивчення економічної літератури можна відзначити чотири типи фінансової стійкості підприємства: абсолютна фінансова стійкість, нормальний фінансовий стан, нестійкий фінансовий стан, кризовий фінансовий стан [73 с. 325]. Характеристика типів фінансової стійкості господарюючого суб'єкта наведено на рис. 1.2.

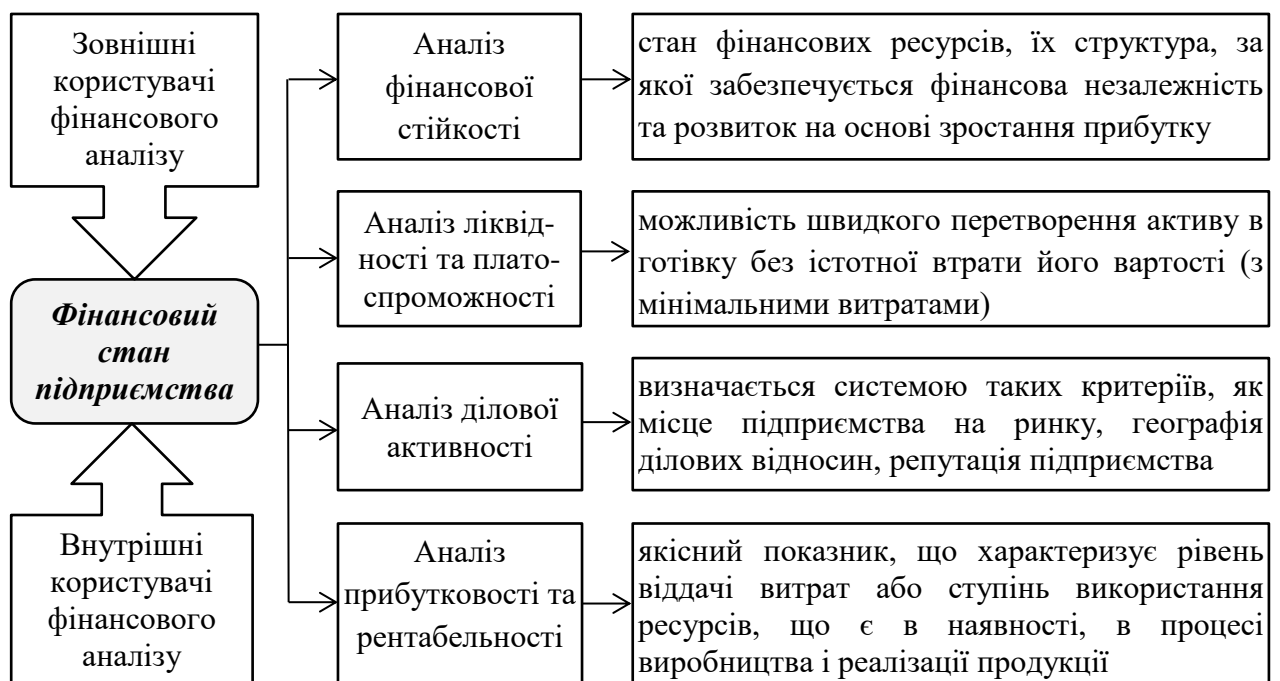

Рис. 1.2. Основні етапи аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання

Джерело: систематизовано за даними літературних джерел [27, с. 132]

Одним з важливих чинників фінансової стійкості підприємства є наявність у нього власних фінансових ресурсів, достатніх для розвитку конкурентоздатного виробництва та покриття зобов'язань перед кредиторами. Самі фінансові ресурси можуть бути в необхідному обсязі сформовані тільки за умови ефективної роботи підприємства, яка зможе забезпечити одержання прибутку [38, с. 143].

З урахуванням вищенаведеного відзначимо, що фінансова стійкість

підприємства є комплексною, багатогранною та динамічною економічною категорією. Тому під час аналізу цієї категорії потрібно поєднати усі елементи системи фінансових відносин підприємства [40, с. 248].

Як бачимо, в науковців існують власні відмінні погляди на важливість використання тих чи інших коефіцієнтів фінансової стійкості в процесі незалежної перевірки платоспроможності та фінансової стійкості господарюючого суб'єкта, проте коефіцієнт автономії об'єднує вищенаведені погляди, оскільки всі представлені вчені-економісти вважають даний показник цінним для аудиту.

Таблиця 1.2

Важливість показників фінансової стійкості підприємства на основі дослідження поглядів науковців

Показники фінансової стійкості підприємства	Бержанір І.	Денисенко М.П.	Цал-Цалко Ю.С.	Захарова Н.Ю.	Майборода О.Є.	Мулик Я.І.
Коефіцієнт автономії	+	+	+	+	+	+
Коефіцієнт фінансової залежності	-	-	+	+	+	+
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	-	+	-	-	-	+
Коефіцієнт заборгованості	-	+	-	+	-	-
Коефіцієнт фінансового левериджу	-	+	+	+	-	-
Коефіцієнт маневреності власних коштів	-	+	-	-	-	+
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	-	-	+	-	-	-
Коефіцієнт фінансової стійкості	-	-	-	+	-	+
Коефіцієнт фінансового ризику	+	-	-	-	-	-
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	+	-	-	-	-	-

Фінансова стійкість є відображенням сталого перевищення доходів над витратами, забезпечує безперешкодне маневрування грошовими ресурсами підприємства та завдяки ефективному їх використанні сприяє постійному процесу виробництва і реалізації продукції.

Фінансова стійкість забезпечує стійку платоспроможність на перспективу, яка базується на збалансованості активів і пасивів, доходів і витрат та грошових потоків. Однією із найголовніших ознак діяльності підприємств у нинішніх умовах є платоспроможність, адже сьогодні практика суб'єктів господарювання помітно ускладнюється затяжною кризою несплат, збільшенням дебіторської та кредиторської заборгованості, скороченням виробництва, недостатністю фінансових ресурсів.

Здатність підприємства вчасно та в повному обсязі розраховуватися за плановими платежами та терміновими зобов'язаннями, підтримуючи при цьому звичайний темп господарської діяльності, є однією із вимог фінансової стабільності підприємства та його конкурентоспроможності. Тому практичного значення при співпраці з підприємством набуває його платоспроможність, вона дає йому можливість стабільно фінансувати власну діяльність, що відображається у забезпеченості фінансовими ресурсами та характеризує надійність фінансових відносин з іншими фізичними та юридичними особами [54].

Вивчення еволюції розуміння суті категорії «платоспроможність» показало наявність відмінних підходів науковців з приводу її трактування. Системний підхід представляє платоспроможність як здатність суб'єкта господарювання виконувати свої зобов'язання повністю, незважаючи на терміни і за рахунок активів, які сформовано та оцінено на конкретний день. В контексті наведеного судження, відзначають, що фінансова стійкість є передумовою платоспроможності. Інший підхід – короткостроково-орієнтований розкриває платоспроможність як здатність підприємства сплачувати свої строкові та поточні зобов'язання. Відмінність наведеного підходу спостерігається в тому, що платоспроможність являється передумовою фінансової стійкості [73].

На сьогодні в навчально-науковій економічній літературі відсутня однастайність в підході до трактування поняття «платоспроможність підприємства», що є важливим з точки зору теорії.

Чинники, які визначають рівень фінансової стійкості господарюючого

суб'єкта можна згрупувати за такими ознаками: місце виникнення (зовнішні, внутрішні); важливість (основні, другорядні); склад (прості, складні); тривалість (перманентні, тимчасові) (рис. 1.3).

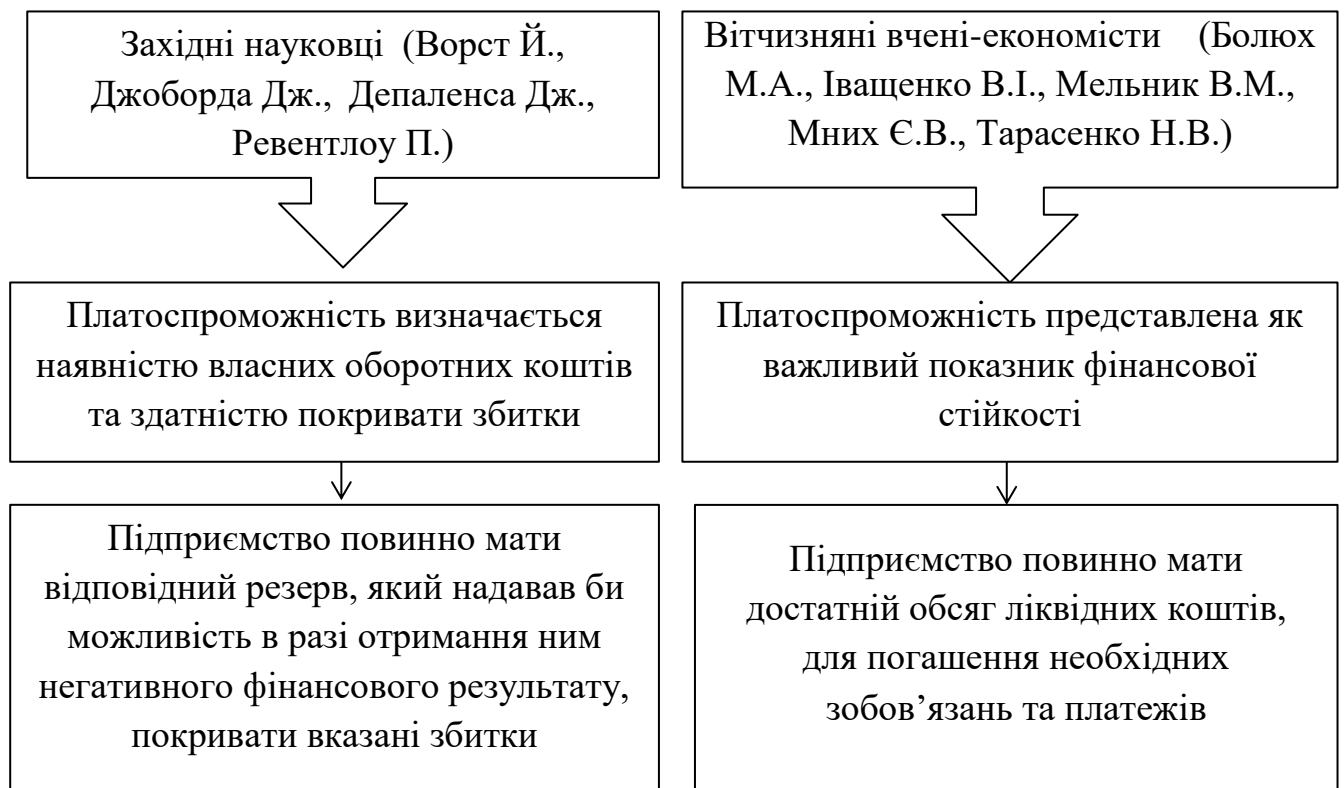

Рисунок 1.3. Підходи до визначення економічної сутності платоспроможності підприємства

Джерело: систематизовано за літературними джерелами

Якщо фінансова стійкість за своєю економічною сутністю є фінансово-економічним станом підприємства у конкретний часовий проміжок, на конкретну дату, то забезпечувати належне функціонування підприємства впродовж тривалих відрізків часу має динамічний процес, під яким на рівні фінансової рівноваги господарської діяльності розуміють фінансову стабільність. Тому, для розробки дієвого механізму управління фінансовою стійкістю потребує дослідження економічна сутність поняття «фінансова стабільність», дія якої спрямована на досягнення високих показників фінансової стійкості протягом тривалого періоду. Стабільність асоціюється з порядком, незмінністю, рівновагою, стійким функціонуванням тощо. Саме цей термін використовується також для опису стану системи, її структури і окремих елементів або підсистем, процесів та відносин.

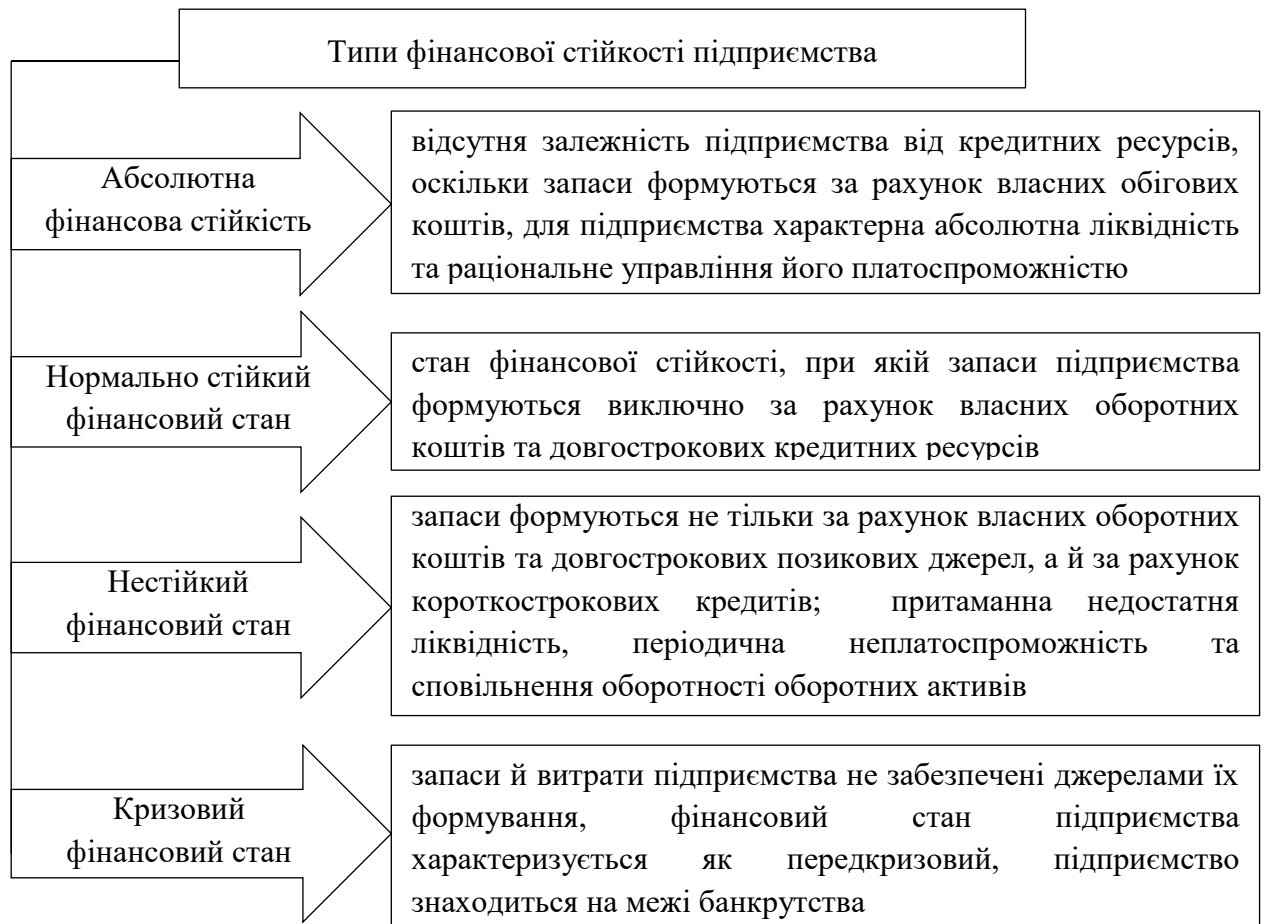

Рис. 1.4. Типи фінансової стійкості підприємства

Джерело: систематизовано за даними літературних джерел [27, с. 132]

Важливого значення для забезпечення стабільного фінансового стану підприємства має платоспроможність підприємства, тобто його здатність своєчасно та в повному обсязі розраховуватися зі своїми боргами. Успішне ведення господарської діяльності, бути конкурентоспроможним, мати бездоганну ділову репутацію та демонструвати високі економічні показники неможливо без високого рівня платоспроможності. Підходи вчених-економістів до визначення сутнісного наповнення платоспроможності підприємства наведено на рис. 1.5.

В найбільш загальному сенсі під платоспроможністю підприємства варто розуміти здатність господарюючого суб'єкта повністю та у попередньо визначений строк погасити свої боргові зобов'язання шляхом сплати коштів, спроможність до самофінансування та ведення безперервної фінансово-господарської діяльності [17, с. 148].

Рис. 1.5. Чинники впливу на фінансову стійкість підприємства

Для детального розуміння сутності платоспроможності необхідно розглянути підходи до її класифікації. В економічній літературі сформувалося декілька підходів до класифікації досліджуваного поняття, зокрема: строк виконання зобов'язань, види діяльності, спроможність здійснення платежів та ін. (табл. 1.3).

Платоспроможність як і фінансова стійкість підприємства визначається чинниками зовнішнього та внутрішнього характеру. Визначальними для рівня платоспроможності підприємства є внутрішні чинники, зокрема склад і структура активів та пасивів підприємства, величина та співвідношення коротко- та довгострокових фінансових зобов'язань підприємства, рівень дотримання фінансово-розрахункової дисципліни, рівень організації бізнес-процесів, ефективність цінової та маркетингової політики, рівень рентабельності та прибутковості підприємства тощо) [19].

Втім, варто відзначити, що підприємство не функціонує ізольовано, тому

на його діяльність, в тому числі на рівень платоспроможності, має вплив зовнішнє середовище. Так, до чинників зовнішнього характеру варто віднести стабільність на валютному ринку, економічна та податкова політика держави, правові, політичні, соціальні та демографічні чинники та ін. [21].

Таблиця 1.3

Класифікація платоспроможності підприємства

Ознаки класифікації	Види платоспроможності
1. За строком виконання зобов'язань:	– короткострокова; – довгострокова.
2. За видами господарської діяльності:	– платоспроможність за операційною діяльністю; – платоспроможність за інвестиційною діяльністю; – платоспроможність за фінансовою діяльністю.
3. В залежності від операційного процесу:	– споживча; – виробнича; – комерційна.
4. За спроможністю здійснення платежів:	– постійна; – тимчасова.
5. По відношенню до суб'єктів інвестиційного процесу:	– платоспроможність інвестора; – платоспроможність підприємства-реципієнта.

Таким чином, підсумовуючи вищенаведене відзначимо, що під фінансовою стійкістю та платоспроможністю необхідно розглядати таку структуру необоротних та оборотних активів підприємства, яка забезпечує здатність підприємства своєчасно та в повному обсязі розраховуватися за своїми борговим зобов'язаннями, створює передумови для успішного та безперервного ведення виробничо-господарської та фінансової діяльності. Підприємство, яке має достатній рівень фінансової стійкості та платоспроможності, незалежне від зовнішніх фінансових ринків, має позитивну ділову репутацію, є відносно стійким перед ризиками внутрішнього та зовнішнього характеру, має перспективи діяльності у майбутньому. З огляду на зазначене, для підприємства важливо постійно здійснювати моніторинг свого фінансового стану для підтримки фінансової стійкості та платоспроможності на прийнятному рівні.

Важливою категорією є ліквідність, яка являє собою безсумнівну

платоспроможність підприємства і забезпечує сталу тотожність між його активами та зобов'язаннями водночас за спільною сумою, строками трансформації активів у грошові кошти та термінами розрахунків за зобов'язаннями [34].

Необхідною умовою платоспроможності підприємства в аспекті ліквідності балансу доцільно, щоб баланс був абсолютно ліквідним ($A1 > П1$, $A2 > П2$, $A3 > П3$, $A4 < П4$), або прийнятним, при умові якщо не виконується одна або дві з вищенаведених нерівностей. Виокремлюють три рівні платоспроможності підприємства шляхом розмежування видів оборотних активів, якими суб'єкт розраховується за своїми зобов'язаннями (рис. 1.6).

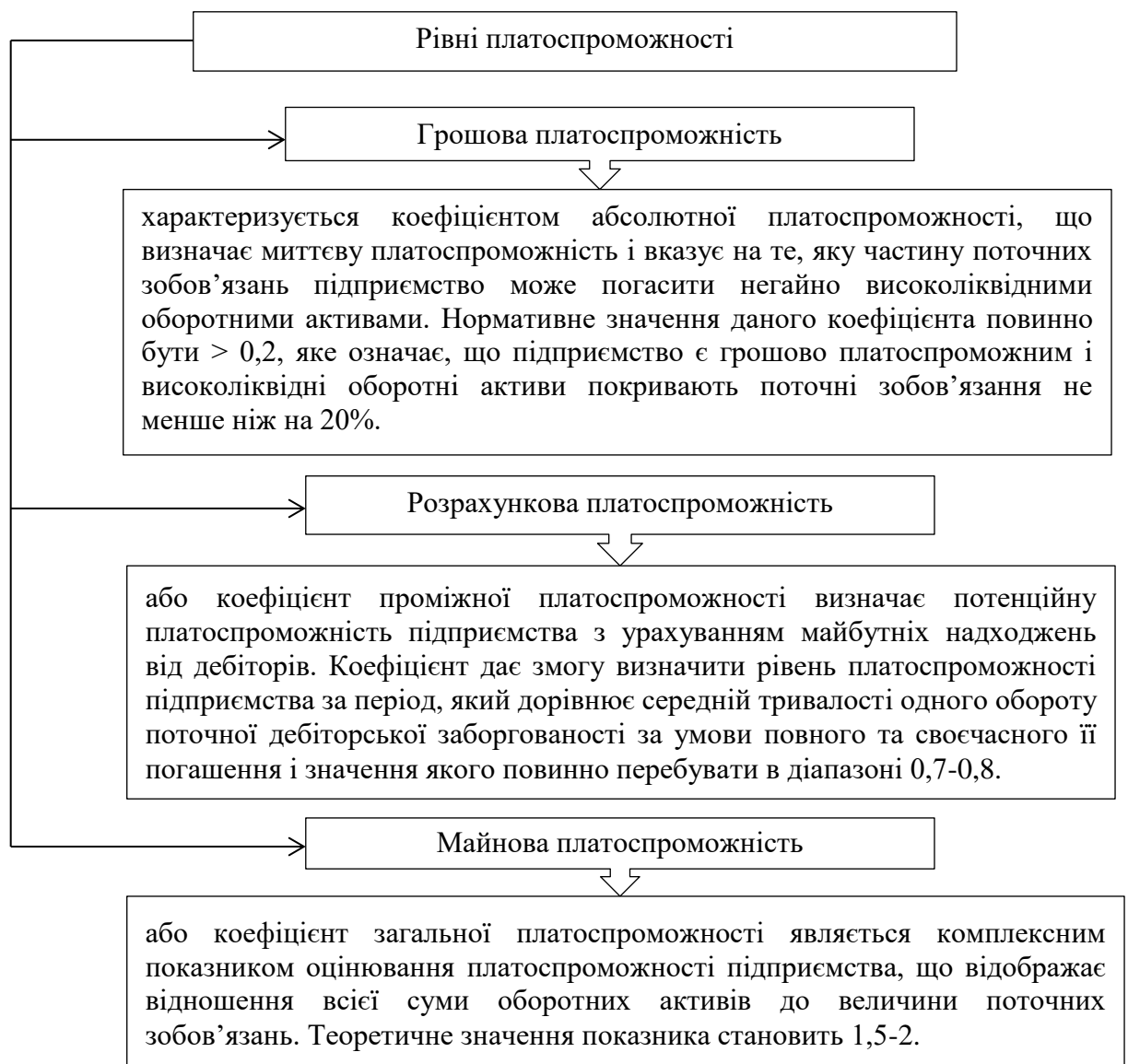

Рисунок 1.6. Рівні платоспроможності підприємства

З огляду на зазначене вище, основні завдання забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності будь-якого суб'єкта господарювання наведено на рис. 1.7.

Рисунок 1.7. Завдання забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства

Джерело: систематизовано за даними літературних джерел [26]

Для забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства функціонування його організаційно-економічного механізму повинно відповідати наступним принципам:

- реалістичності – індикатори економічного розвитку повинні реально відображати сутність об'єктивних і суб'єктивних процесів на підприємстві;
- узгодженості – всі його елементи повинні реалізувати основну мету підприємства та конкретизуватися через систему функціональних цілей;
- адаптивності – керівництво підприємства повинне швидко реагувати на

зміни, які відбуваються у внутрішньому і зовнішньому середовищі, шляхом розробки управлінських заходів по нейтралізації наслідків такого впливу або пристосування до змін;

– контрольованості – підприємство повинно вести постійний моніторинг за процесом реалізації стратегічних планів.

Досягнення фінансової стійкості підприємства на тривалий період забезпечується, в першу чергу, реалізацією фінансового планування, яке установлює основні показники, відношення та строки розширеного виробництва підприємства.

Суб'єкту господарювання необхідно володіти міцною структурою власного капіталу, бути спроможним спрямовувати його динаміку таким чином, щоб покрити понесені затрати отриманими доходами з метою підтримки платоспроможності на відповідному рівні та створення належного середовища для виробництва.

До системи керування фінансовою стійкістю та платоспроможністю суб'єкта господарювання неминуче повинна входити підсистема контролю. Враховуючи сучасну нестабільну ситуацію в країні, всеохоплюючу кризу, розумним є проведення незалежного контролю, точніше аудиту фінансової стійкості та платоспроможності з паралельним підтвердженням достовірності фінансової звітності підприємства.

1.2. Особливості формування економічної стійкості сільськогосподарських підприємств

Економічна стійкість підприємств є однією з головних умов успішної та стабільної роботи в ринкових умовах, адже, характеризує такий стан матеріальнотехнічних, фінансово-економічних та інших ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією стабільної прибутковості, рентабельності та забезпечення процесу розширеного відтворення. Чим вища економічна стійкість підприємства, тим більш воно незалежне від різних коливань ринкової кон'юнктури. Тому проблема

підвищення економічної стійкості підприємств в сучасних умовах дуже актуальна. Врахування при класифікації галузевої стійкості дозволяє визначити індивідуальний, з урахуванням галузевих особливостей формування і закріплення, механізм її формування і розвитку, а виділення стратегічної і авансованої стійкості розширює рамки управлінських рішень при формуванні та оцінці економічної стійкості сільськогосподарського підприємства. Оцінювання економічної стійкості дозволяє визначити, наскільки ефективно здійснюється управління фінансовими та виробничими ресурсами підприємства.

Під фінансовою стійкістю пропонують розуміти економічний стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва.

Якщо фінансова стійкість за своєю економічною сутністю є фінансово-економічним станом підприємства у конкретний часовий проміжок, на конкретну дату, то забезпечувати належне функціонування підприємства впродовж тривалих відрізків часу має динамічний процес, під яким на рівні фінансової рівноваги господарської діяльності розуміють фінансову стабільність, дія якої спрямована на досягнення високих показників фінансової стійкості протягом тривалого періоду.

Економічний стан підприємства – це сукупність економічних показників, яка характеризує економічний розвиток підприємства (показники ефективності, прибутковості, конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості) на певний момент часу або за певний період, визначається дією системи соціально-економічних відносин та конкретизується згідно з метою дослідження та специфічними умовами господарювання.

Сільськогосподарське виробництво має ряд специфічних особливостей, що суттєво впливають на систему управління процесами формування економічної стійкості:

1. Земля в галузі є не тільки об'єктом праці, як в інших галузях матеріального виробництва, але її предметом, а також основним засобом, що обумовлює територіальну розпорошеність виробництва та формування органів управління в основному по територіально-виробничому принципу.

2. Територіальна розпорошеність виробництва та віддаленість структурних підрозділів від центральних садиб, дорожні умови тощо призводять до запізнення як прийняття оперативних рішень так і їх реалізації. Ці обставини вимагають делегування прав формування оперативних управлінських рішень внутрішньогосподарським підрозділам, особливо в оперативно-господарській діяльності.

3. Економічне відтворення переплітається з природним, що ставить його в залежність від ґрунтово-кліматичних умов. Це обумовлює самостійність в регулюванні виробництва, встановленні термінів, методів і прийомів виконання різних сільськогосподарських робіт.

4. Сезонність виробництва, різні коливання у використанні матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів на протязі року вимагають від управляючої системи знаходження шляхів їх вирівнювання. В результаті виникає надмірна напруга праці керівників і спеціалістів в окремі періоди сільськогосподарських робіт, значного збільшення тривалості їх робочого дня.

5. Деякий вплив на організацію управління здійснює і особливість технології виробництва, пов'язана з живими організмами (рослинами, тваринами, мікроорганізмами), що ставить особливі вимоги до виробництва, зберігання, транспортування, переробки та збуту продукції. Це формує специфіку функціонування аграрних підприємств та обумовлює потребу суворого порядку узгодженості виконуваних робіт і операцій.

Загальна стійкість підприємства може бути забезпечена лише за умови стабільної реалізації продукції й одержання виручки, достатньої за обсягом, щоб виконати свої зобов'язання перед бюджетом, розрахуватися з постачальниками, кредиторами, працівниками тощо. Водночас для розвитку підприємства необхідно, щоб після здійснення всіх розрахунків і всіх

зобов'язань у нього залишався такий розмір прибутку, який би дав змогу розвивати виробництво й виводити його на конкурентоздатний рівень, здійснювати соціально-культурні програми для своїх працівників, забезпечувати посилення стимулів для їхньої високоефективної праці. Саме така ситуація виражає зміст економічної стійкості, яка є головним компонентом загальної стійкості сільськогосподарського підприємства.

Економічна стійкість є наслідком стабільного перевищення прибутків над витратами, забезпечує вільне маневрування коштами підприємства і шляхом ефективного їх використання сприяє безперебійному процесу виробництва та реалізації продукції.

Поняття фінансової стійкості є значно ширшим за такі фінансові категорії як «кредитоспроможність», «рентабельність», «платоспроможність» та ін., адже поєднує у собі всебічну оцінку фінансових результатів підприємства. Фінансова стійкість підприємства являє собою такий стан її фінансових ресурсів, при якому підприємство здатне своєчасно та в повному обсязі виконати взяті на себе зобов'язання перед усіма суб'єктами за рахунок власних та залучених коштів [34].

Для успішного управління фінансовою стійкістю необхідно чітко розуміти одну з головних складових її забезпечення – стабільна платоспроможність, за рахунок достатньої частини власного капіталу у складі джерел фінансування.

Платоспроможність підприємства є зовнішнім проявом економічної стійкості і характеризує здатність с.-г. підприємства своєчасно та в повному обсязі виконати свої платіжні зобов'язання, що впливають з торгових, кредитних, інших операцій платіжного характеру. Це дозволяє підприємству бути незалежним від негативних впливів ззовні, до того ж забезпечується незалежність від кредиторів і тим самим знижується можливий ризик банкрутства.

Фінансова стійкість підприємства визначає його конкурентні позиції на відповідному ринку, створює необхідні умови для інвестиційної діяльності та

розвитку бізнесу на основі інновацій. Таким чином стійкість сільськогосподарського підприємства – це його спроможність розвиватися у динамічних умовах екзогенного та екзогенного середовищ. Для цього підприємство повинно мати гнучку структуру ресурсів і, при необхідності, мати можливість залучати позикові кошти, тобто бути кредитоспроможним.

Кредитоспроможним є підприємство при наявності в нього передумов для одержання кредиту та спроможності своєчасно повернути взятую позику зі сплатою належних відсотків за рахунок прибутку або інших фінансових ресурсів. За рахунок прибутку підприємство не тільки погашає свої зобов'язання перед банками, бюджетом, страховими компаніями та іншими підприємствами, але й інвестує кошти в капітальні витрати.

Ефективність фінансово-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства, а, отже, і його економічна стійкість, багато в чому залежить від показників забезпеченості підприємства засобами та відповідними джерелами їх формування.

Інший істотний чинник економічної стійкості підприємства – це оптимальний склад і структура активів, а також ефективне управління ними. Наступний визначальний внутрішній чинник економічної стійкості – склад і структура фінансових ресурсів, адже саме вони виступають найголовнішим стимулом здійснення господарської діяльності підприємством, адже, забезпечують всім необхідним виробничу, наукову, маркетингову діяльність, сприяючи не тільки їх ефективному функціонуванню, але й всього підприємства в цілому.

Стійкість сільськогосподарських підприємств – це комплекс ознак організаційної, логістичної, виробничої, фінансово-кредитної діяльності з урахуванням їх взаємовпливу та взаємодії, а також якості продукції, що виробляється, науково-технічний розвиток матеріальної бази, стабільність всього спектра ресурсного забезпечення, зокрема, кадрового та інтелектуального потенціалу та наявність інноваційного менеджменту.

Економічна стійкість сільськогосподарських підприємств має системний характер характеризується наявністю механізмів саморегуляції, завдяки яким відбуваються процеси пристосування, що призводять до вирівнювання попиту та пропозиції, витрат і доходів, тощо і тим самим забезпечують стійкий розвиток.

Економічна стійкість сільськогосподарського підприємства – це його здатність зберігати певний (заздалегідь заданий) рівень досягнення цілей в умовах динамічних трансформацій бізнес середовища, що передбачає ефективне управління спектром ендогенних, у тому числі й специфічних, притаманних галузі, чинників та вчасне виявлення й пристосування до основних чинників діяльності.

У процесі формування економічної стійкості сільськогосподарських підприємств необхідні:

- гнучкість та швидкість реакції на зміни кон'юктури ринку;
- підвищення конкурентоспроможності продукції та виробництва;
- висока інвестиційна активність, ліквідність та фінансова стабільність.

Здійснюючи оцінку економічної стійкості сільськогосподарських підприємств необхідно враховувати показники ефективності використання авансового капіталу, показники собівартості продукції та продуктивності праці, адже, наявність фінансової стійкості проявляють коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт покриття та ін.

При здійсненні діяльності аграрних підприємств у кризових умовах господарювання виникають різноманітні ризики фінансового характеру, які необхідно враховувати при визначенні структури капіталу. Власний капітал підприємства є менш ризикованим, ніж запозичений і сприяє збереженню фінансової стійкості та незалежності. Проблема управління власним капіталом гостро стоїть перед підприємствами, що пов'язано з особливостями побудови структури капіталу. У структурі капіталу спостерігається значне переважання позикових і залучених фінансових ресурсів.

Фінансова стійкість і платоспроможність більшості сільськогосподарських підприємств впродовж минулого десятиліття залежали від раціонально організованого управління власними та позиковими коштами. Водночас висока вартість залучених фінансових ресурсів у господарську діяльність, а також низький рівень інвестиційної активності сільгоспвиробників, негативно впливали на формування чистого прибутку, призводили до постійних коливань рентабельності операційної діяльності (від 11,7 до 43,0 %). Тому однією із важливих умов стійкого зростання сільськогосподарських підприємств та формування високих кінцевих результатів їх діяльності є наявність ефективної системи фінансової безпеки, для забезпечення якої необхідна розробка та реалізація комплексу заходів із захисту їх фінансових інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз. Важливість забезпечення фінансової безпеки підприємств в аграрній сфері також пов'язана з необхідністю вирішення продовольчої безпеки країни, тому є стратегічним напрямом економічної політики держави.

Побудова ефективної системи управління фінансовою стійкістю підприємства (табл. 1.4) забезпечить досягнення платоспроможності й фінансової рівноваги підприємства у короткостроковому та довгостроковому періодах, забезпечення наявності грошових коштів для оплати поточних зобов'язань, фінансових ресурсів для розвитку, забезпечення ліквідності підприємства, його фінансової безпеки, гнучкості та фінансової стабільності.

Таблиця 1.4

Складові управлінської складової економічної стійкості аграрного підприємства

Складові управлінського процесу	Чинник	Організаційні чинники
Організаційний клімат, корпоративна атмосфера	Рівень професіоналізму та корпоративної культури	Корпоративна культура, оптимальні структуризація підприємства та розподіл повноважень
Компетенції	Посада, здібності та компетентність	Наявність системи професійного та компетентнісного зростання
Ефективність управління	Наявність кадрів, їх професіоналізм та бажання сприяти формуванню економічної стійкості	Організаційні передумови, рівень професіоналізму та вмотивованість персоналу на досягнення мети

Основними етапами управління фінансовою стійкістю можна вважати:

- визначення місії підприємства, обґрунтування стратегічних і тактичних завдань управління фінансовою стійкістю підприємства; аналіз факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, які дестабілізують фінансову стійкість підприємства; вибір методів й принципів управління фінансовою стійкістю підприємства з урахуванням результатів попередніх дій;
- вибір інформації для моніторингу та аналізу фінансової стійкості підприємства; моніторинг, розрахунок й аналіз показників фінансової стійкості підприємства та їх порівняння з нормативами;
- прийняття управлінських рішень за результатами аналізу.

Моніторинг економічної стійкості підприємства необхідно проводити з окресленням всього кола зацікавлених груп в наявності достовірної інформації про діяльність підприємства (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Зацікавлені в достовірній інформації групи

№ пп	Групи зацікавлених в інформації	Мета зацікавленості
1	Власники (акціонери)	Оцінка економічної стійкості підприємства, визначення ефективності, ризикованості бізнесу, перспективних напрямів вкладення коштів, гарантій отримання запланованих результатів у майбутньому
2	Виробники	Оцінка наявності та ефективності використання ресурсів
3	Споживачі	Оцінка якості та споживчої вартості продукції
4	Постачальники	Формування рішень про доцільність короткострокового та довгострокового співробітництва з підприємством
5	Кредитори	Обґрунтування доцільності видачі кредитів
6	Інвестори	Оцінка ймовірності повернення позикових коштів у процесі формування інвестиційного портфеля
7	Страхові компанії	Оцінка ймовірності настання страхового випадку
8	Інші	Верифікація надійності та оперативна оцінка вірогідного партнерства

Механізм управління фінансовою стійкістю сільськогосподарського підприємства формується рядом складових, серед яких виділяють інформаційно-аналітичне забезпечення, наявність стратегії управління фінансовою стійкістю та інструменти антикризового управління підприємством (рис. 1.8).

Організованість і дієвість механізму управління фінансовою стійкістю аграрних підприємств обумовлюється наявністю належної інформаційної системи підтримки управлінського процесу, яка інтегрує функції обліку та економічного аналізу і дозволяє формувати обліково-аналітичне підґрунтя, здатне забезпечити якісний аналіз.

Рис. 1.8. Механізм управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю аграрного підприємства

Джерело:

У статті Я. І. Мулик зазначає, що для обґрунтування прийняття управлінських рішень, обліково-аналітичне забезпечення має включати в себе усі без винятку інструменти обліку та аналізу з метою отримання синергетичного ефекту від їх системного застосування при забезпеченні стабільного та стійкого фінансового стану підприємства [58].

Політика підприємства із регулювання фінансової стійкості повинна орієнтуватися на вимоги ринку та на потреби розвитку підприємства. Отже, економічна сутність фінансової стійкості проявляється через природу фінансів, як економічних стосунків щодо формування, розподілу й використання фінансових ресурсів.

за 2010-2020 роки загальна кількість суб'єктів господарювання в сільському господарстві зменшилася на 4,3 %. Найбільшого скорочення зазнала кількість суб'єктів середнього підприємництва (на 35,4 %), скоротилася також кількість суб'єктів малого підприємництва (на 23,9 %) та кількість сільськогосподарських виробничих кооперативів (на 23,2 %). Водночас значно зросла кількість великих підприємств (в 1,7 рази) та сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (на 32,8 %).

Порівняння окремих показників розвитку сільського господарства України та Євросоюзу, які певною мірою стосуються фінансової безпеки підприємств, вказує на деякі відмінності:

- в країнах ЄС господарства з площею понад 100 га становлять 2,7 %, в той час як в Україні цей показник становить 97,4 %;

- частка сільського господарства у ВВП ЄС становить 1,6 %, частка зайнятого населення – 4,37 % від загальної кількості зайнятих [12]. В Україні ці показники становлять 12 і 6,7 % відповідно [61].

Одним із факторів формування економічної стійкості аграрних підприємств є підвищення його ефективності, яка:

- сприяє збільшенню обсягів виробництва продукції;
- безпосередньо впливає на рівень роздрібних цін на продукти харчування та товари широкого вжитку, виготовлені із с.-г. сировини;

- відображає витрати всіх видів ресурсів, що споживаються на підприємстві;
- створює передумови для виявлення резервів підвищення ефективності виробництва;
- стимулює використання всіх резервів, наявних на підприємстві;
- сприяє забезпеченню інформацією щодо ефективності виробництва всі ланки управлінської ієрархії.
- забезпечує збільшення доходів та рентабельності аграрних підприємств, сприяючи цим формуванню їх економічної стійкості.

Ефективність діяльності підприємства залежить від правильної організації обліку, аналізу та контролю, що дає змогу точно, достовірно і своєчасно відображати в обліку всі господарські операції з метою їх впливу на виробничо-господарську діяльність підприємства та оперативного втручання в разі виявлення недоліків.

Отже, інформаційне забезпечення управління фінансовою стійкістю слід розглядати як систему підтримки прийняття управлінських рішень у сфері формування та використання складових фінансової стійкості, зокрема капіталу та власних оборотних коштів, оптимізації розподілу та використання фінансових ресурсів підприємства.

1.3. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління економічною стійкістю аграрних підприємств в умовах ризику

Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною стійкістю аграрних підприємств є комплексною категорією. Об'єктами обліково-аналітичного забезпечення управління платоспроможністю є: первинна облікова інформація (первинні документи); поточна облікова інформація (обробка первинної інформації та відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку, визначення оборотів і сальдо за кожним синтетичним рахунком); результативна облікова інформація (формування звітності). Отже, результативна економічна інформація, отримана внаслідок аналізу і синтезу облікової інформації, формується за допомогою системи

елементів методу бухгалтерського обліку з метою управління нею та контролю.

Обліково-аналітичним забезпеченням називається окрема частина інформаційного забезпечення підприємства. Це система забезпечення інформацією, що надає точну і необхідну облікову та аналітичну інформацію всім зацікавленим зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття обґрунтованих управлінських рішень з метою підвищення безпеки функціонування та розвитку підприємства. Але цю саму систему з такими ж складовими і цілями деякі вчені характеризують з невеликими відмінностями та застосовують під час її аналізу змінений апарат категорій.

Визначення сутності «обліково-аналітичне забезпечення» в наукових джерелах є різноманітними за змістом та наповненням. Його вважають «процесом підготовки обліковоаналітичної інформації, забезпечення її кількості та якості» [49]; «комплексом чи сукупністю процесів однієї системи з багатьма підсистемами, направленої на перетворення первинної інформації в інформацію, що задовольнить потреби користувача такої інформації» [60]; «раціональною моделлю обліково-інформаційного забезпечення, що враховує внутрішні і зовнішні інформаційні сфери, відображаючи комплексну консолідовану інформацію про діяльність підприємства і його перспективи» [63]. Останнє визначення є актуальним для сільськогосподарських підприємств та вказує на зв'язок з майбутнім підприємства, а, отже, відповідає потребам дослідження управління економічним потенціалом сільськогосподарських підприємств.

У сучасній українській бухгалтерській науці є також дослідження обліково-аналітичного забезпечення, що безпосередньо стосуються підприємств аграрного виробництва. Обліково-аналітичне забезпечення сільськогосподарського підприємства є певною формою організації обліку і аналізу такого підприємства. Це явище є комплексним механізмом формування інформаційних потоків обліку та аналізу з метою підтримки стабільно ефективної діяльності сільськогосподарського підприємства сьогодні та оптимального управління його економічним потенціалом в майбутньому.

Стосовно платоспроможності головним завданням обліково-аналітичного забезпечення є формування інформаційної бази для ефективного управління ресурсами, що спрямовується на досягнення високого рівня платоспроможності та ліквідності. Однак, розглядати обліково-аналітичне забезпечення лише платоспроможності вважаємо не доцільним, адже досягнення цілей обліково-аналітичного забезпечення діяльності суб'єкта підприємництва можливе за умови комплексного підходу до реалізації функцій (рис. 1.9).

Рис. 1.9. Функції обліково-аналітичного забезпечення управління господарською діяльністю [60]

Основною місією облікового-аналітичного забезпечення управління платоспроможністю є неупереджене та своєчасне відображення стану заборгованості та забезпечення високоліквідними активами суб'єкта підприємництва шляхом збору та реєстрації первинної інформації, її обробки та формування зведених, аналітичних і синтетичних показників відповідно до принципів та методів облікової політики підприємства.

Підвищення економічної ефективності суб'єктів підприємницької діяльності передбачає забезпечення синхронізації функціональної діяльності складників обліково-аналітичного забезпечення, орієнтованого на формування системи показників із метою задоволення потреб адміністративно-управлінського персоналу суб'єкта підприємництва інформацією, необхідною для прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень та контролю над їх реалізацією.

Для оцінки ризику у системі фінансової безпеки конкретного суб'єкта необхідно визначитись які саме функціональні складові є для нього значущими, оцінити рівень загроз з боку кожної такої складової та розрахувати допустимі та граничні значення показника фінансової безпеки.

Різноманітність і багатоаспектність підходів до визначень, пов'язаних з категорією «безпека», потребує, на нашу думку, уточнення понять «загрози» та «ризиків» як таких, без яких питання безпеки не розглядається в жодному з наукових джерел. Дефініції «загрози» та «ризиків» найчастіше ототожнюються і зводяться до їх спільної базової сутності «нестабільність» або «фактор дестабілізації».

Забезпечення фінансово безпечного середовища у агровиробництві в цілому передбачає ряд умов, за яких виробники будуть зацікавлені не лише в утриманні існуючого бізнесу, а й у його розширенні, модернізації, залученні інвестицій під інноваційні проекти. Створення таких умов є однаково вигідним для виробника, держави, споживача. Для стабільної роботи підприємства, забезпечення його платоспроможності необхідна мінімізація зовнішніх та оптимізація внутрішніх ризиків.

Питання надання податкових преференцій для товаровиробників сільськогосподарської продукції є важливим аспектом у виживанні галузі у сучасних умовах. Пільгове оподаткування є одним із найбільш дієвих інструментів державної підтримки аграрного сектора. Однак, з огляду на дефіцит державного бюджету і відносно високу прибутковість окремих сегментів аграрного сектора, ефективність системи пільгового оподаткування

час від часу ставиться під сумнів, а окремі елементи податкової системи переглядаються.

Значущим елементом підтримки агробізнесу є зваженість митних інструментів.

Сільськогосподарське виробництво як вид діяльності, пов'язане з функціонуванням біологічних організмів, піддається непрогнозованим ризикам.

Ризик – це завжди суб'єктивна реакція, що базується на будь-якій дії. Ризик як статична категорія та спосіб реагування на загрозу визначається, зокрема, таким: – очікувана невизначена подія (або її ймовірна вірогідність), настання якої призводить до втрат та збитків; – якісна і кількісна характеристика ситуації, що має невизначені наслідки; – обов'язкова наявність несприятливих наслідків; – частота настання однієї події при настанні іншої; – вірогідність отримання збитку [13].

Узагальнивши напрацювання науковців, вважаємо, що ризик – це ймовірність отримання чи неотримання (недоотримання) запланованого прибутку. У результаті виконання ризикової операції може бути отриманий як позитивний, так і негативний результат. Реалізація ризику у негативний результат є загрозою фінансовій безпеці суб'єкта господарювання.

В економічному середовищі завжди присутній ризик, тому головним питанням є не тільки уникнення ризиків, як мінімізація їх впливу, тобто зниження ризикогенності. Для досягнення цієї мети важливе визначення об'єктів, які піддаються впливу певного виду ризику (комерційна інформація обмеженого доступу, прибуток, активи, фізичні виробничі потужності, управлінський персонал тощо).

Вибір способів уникнення та запобігання ризикам в сучасних умовах залежить від виділених «законних» та «незаконних» загроз. До останніх належать такі загрози, які є, як правило, неочікуваними, їх неможливо спланувати, виміряти та адекватно оцінити втрати (рейдерство, втрати від корупційних схем, невизнання форсмажорних обставин, методи тиску на персонал тощо).

Наукові підходи дослідників до класифікації загроз систематизовано схематично у додатку.

Вдовенко Л.О. [8] виділяє внутрішні та зовнішні загрози фінансовій безпеці. Так до внутрішніх віднесено відсутність стратегії розвитку, низький рівень фінансового менеджменту; низька капіталізація; низький рівень самофінансування. До зовнішніх відносять нерозвиненість ринку капіталу та їх інфраструктури, нестабільність та недосконалість законодавства; конкурентне середовище; інфляція; неефективність антимонопольної політики.

Вважаємо за доцільне розглянути ризики та загрози притаманні саме суб'єктам аграрного підприємництва. До найбільш суттєвих специфічних зовнішніх ризиків віднесено природно-кліматичні, які зумовлені значною залежністю суб'єктів аграрного виробництва від природно-кліматичних умов. Даний тип ризику має суттєвий вплив на платоспроможність та стабільність роботи, має визначальний вплив на показники ефективності та результативності діяльності.

Виділяють ризик персоналу спричинений відтоком кваліфікованих кадрів через низьку оплату праці, відсутність соціального пакету, незадовільні умови праці, тощо. Цей тип ризику більше впливає на стабільність роботи підприємства та його потенціал.

Ризик зміни законодавства проявляється під час певних реформ у країні, як то аграрна, земельна, податкова реформи тощо.

Ризик рейдерства спричинений імовірністю захоплення підприємства, землі, майна, тощо. Зовнішні ризики мало піддаються індивідуальному управлінню, на більшість з них суб'єкт аграрного підприємництва впливати не може.

Внутрішніми ризиками є виробничий ризик, який проявляється через сезонність, велику складність зміни асортименту продукції та технології, ризик зменшення родючості ґрунтів, тощо. Ризик неефективного управління зобов'язаннями формується за наявності тривалого періоду обороту капіталу, несвоєчасного погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей, тощо.

Окремо потрібно зупинитися на характеристиці ризику неплатоспроможності, який виникає при погіршенні ліквідності, втраті платоспроможності, кредитоспроможності. Ризик неефективного управління капіталом включає недостатню окупність вкладеного у бізнес капіталу, значну концентрацію залученого капіталу, тощо.

Ризик неефективного управління майном формується, якщо у суб'єкта аграрного підприємництва спостерігається недостатня забезпеченість предметами та/бо засобами праці, неефективне їх використання, тощо. Ризик неефективного управління грошовими потоками зумовлений недостатністю залишків грошових коштів, неефективністю управління грошовими потоками, неякісним чистим грошовим потоком, тощо.

Виникненню внутрішніх ризиків суб'єкт аграрного підприємництва може запобігати через своєчасне їх виявлення та управління ними.

Повний цикл управління ризиками складається з таких етапів:

1. Виявлення всіх можливих загроз для бізнесу.
2. Оцінка ризиків (прорахунок можливого збитку при настанні несприятливої події і оцінка ймовірності настання кожного з них).
3. Пріоритезація ризиків (неможливо управляти всіма ризиками відразу – з великого списку можливих ризиків необхідно вибрати саме ті, за якими компанія буде приймати превентивні заходи).
4. Вибір методів управління ризиками та їх впровадження.
5. Аналіз проведеної роботи, усунення помилок і впровадження циклу знову з першого кроку.

Суб'єкти аграрного підприємництва можуть управляти лише частиною притаманних їм специфічних ризиків, якими переважно є внутрішні ризики. Зовнішні ризики мало залежать від управління зі сторони підприємств.

Побудова результативної системи управління ризиками суб'єкта аграрного підприємництва можлива за умови дослідження інформаційного поля, в якому функціонує підприємство. Для виявлення джерел ризику та його видів необхідна наявність надійного інформаційного забезпечення. Інформація

є головним елементом управління підприємством. В широкому розумінні поняття «інформація» – це сукупність різноманітних знань, сигналів, відомостей, повідомлень про певні процеси і явища, що відбуваються в матеріальному світі. Вони формуються у певній системі сприйняття шляхом збору, зберігання, обробки) від зовнішнього середовища (вхідна інформація), видачі у навколишнє середовище (вихідна інформація) або зберігання її в собі (внутрішня інформація) і використання для певних цілей.

Інформація про наявність та характеристики ризиків, небезпек та загроз може бути отримана із джерел, різних за своїми характеристиками: разових та постійних, офіційних та неофіційних, достовірних та сумнівних тощо. Однак, при цьому інформаційне середовище, на базі якого здійснюється управління ризиками, повинно відповідати критеріям своєчасності, достовірності, вичерпності. В цілому інформація, що використовується для управління ризиками, – це широке коло даних, на основі яких можна:

- а) виявити суттєві чинники впливу на стан фінансової безпеки суб'єкта підприємництва відносно галузевої приналежності та напряду діяльності;
- б) безпосередньо провести аналітичні розрахунки, математично визначивши рівень фінансової безпеки.

Фактором, який значно впливає на якість управління ризиками суб'єкта аграрного підприємництва, є якість вхідних даних. Тому для впевненості у достовірності джерел інформації обов'язковим є їх перевірка на відповідність ряду вимог.

Отже, елементами системи інформаційного забезпечення є облік та аналіз, які взаємодіють між собою через інформаційні потоки, формуючи базу даних для прийняття рішень і здійснення контролю. Враховуючи зазначені складові системи необхідно визначити та охарактеризувати чинники, які впливають на рівень інформаційного забезпечення, а саме зовнішні (коло зовнішніх користувачів; рівень розкриття інформації для задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів) та внутрішні (розміри підприємства та масштаб діяльності; структура управлінського апарату;

інформаційні потреби користувачів; кваліфікаційний рівень працівників облікового і аналітичного підрозділів; рівень деталізації та узагальнення інформації; періодичність подання інформації).

Доцільним вбачається проаналізувати вплив окремих із зазначених чинників на формування обсягів інформаційного забезпечення. Розміри підприємства та масштаб діяльності впливають на організацію структурних елементів системи управління, необхідність інформаційного забезпечення для проведення аналізу та контролю.

Розширення масштабів діяльності вимагає створення додаткових елементів у системі управління, розгалужену структуру каналів надання й отримання економічної інформації та збільшення обсягів вхідної та вихідної облікової і аналітичної інформації.

Інформаційні потреби користувачів мають прямий вплив, адже для кожного окремого користувача внутрішнього й зовнішнього середовища необхідно чітко визначити обсяги та види обліково-аналітичної інформації, рівень її узагальнення й форму подання. На проведення відповідних облікових і аналітичних процедур для підготовки управлінської інформації слід попередньо здійснювати розрахунки витрат часу, кількості працівників та враховувати рівень їх кваліфікації.

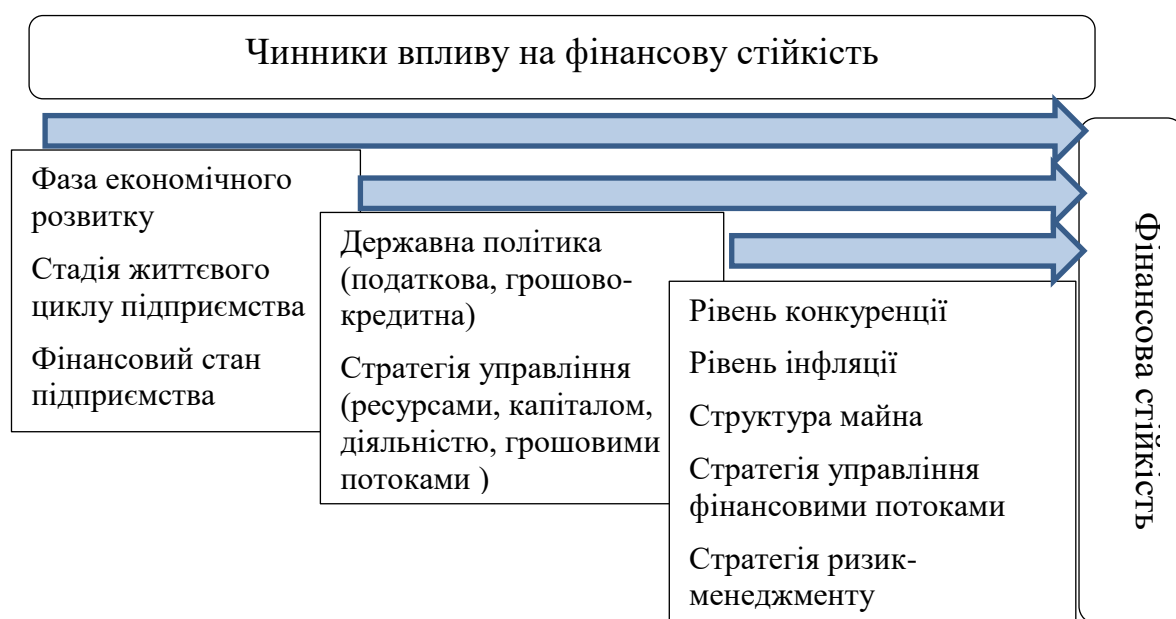

Рис. 1.10. Система факторів впливу на фінансову стійкість

Для аналізу фінансової стійкості формування інформації здійснюється через збір і обробку даних в системі бухгалтерського обліку із дотриманням якісних характеристик сформованих даних. Одержана аналітиками інформація повинна відповідати певним вимогам та якісним характеристикам.

До основних вимог, яким має відповідати інформаційне забезпечення аналізу фінансової стійкості слід віднести: ефективність, об'єктивність, повноту, оперативність, єдність, порівнянність, перспективність. Вимоги до інформаційного забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства мають бути доповнені якісними характеристиками: щоб фінансова інформація була корисною, вона повинна бути доречною та правдиво характеризувати фінансовий стан та ресурсне забезпечення. Корисність фінансової інформації посилюється, якщо вона є зіставною, її можна перевірити, вчасною та зрозумілою. Основоположними якісними характеристиками інформаційного забезпечення аналізу фінансової стійкості є доречність та правдиве подання.

У якості джерела інформації для аналізу фінансової стійкості та платоспроможності слід розглядати облікові та не облікові дані про стан діяльності аграрного підприємства. Комунікативним середовищем є фінансова звітність, система аналітичних показників, критерії інтерпретації показників аналізу фінансової стійкості, міжнародні та вітчизняні бази рейтингів фінансової надійності. Стосовно користувачів результатів аналізу фінансової стійкості, ними можуть бути усі групи стейкхолдерів.

Потужне інформаційне забезпечення аналізу звітності виступає однією із найважливіших складових процесу ефективної реалізації процедур аналізу, що у подальшому дасть змогу керівництву розробити на його основі відповідні управлінські рішення.

Метою функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення є формування та передача оперативного і якісного інформаційного забезпечення для обґрунтованості й ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю підприємства. Об'єктом системи є підприємство, а предметом – рівень його фінансової

стійкості та платоспроможності. Система виконує інформаційну, облікову, аналітичну та контрольну функції та відповідні їм завдання, які забезпечують надання інформаційної підтримки у прийнятті управлінських рішень; здійснення аналізу та оцінку фінансової стійкості підприємства в цілому та в різних аналітичних розрізах; планування й контроль ефективності діяльності підприємства; обґрунтування пріоритетних напрямків його розвитку.

Специфіка управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю має проявлятися у всіх окреслених складових системи інформаційного забезпечення: у підсистемі обліку – через формування обліково-звітної інформації, що максимально достовірно відображує фінансово-майновий стан в різних аналітичних розрізах; у підсистемі аналізу – через формування аналітичного інструментарію оцінки фінансової стійкості. Тому, з метою отримання належного інформаційного забезпечення системи управління фінансовою стійкістю підприємства засобами обліку і аналізу, сформульовано комплекс завдань для досягнення ефективного обліково-аналітичного забезпечення реалізації управлінської функції (рис. 1.11).

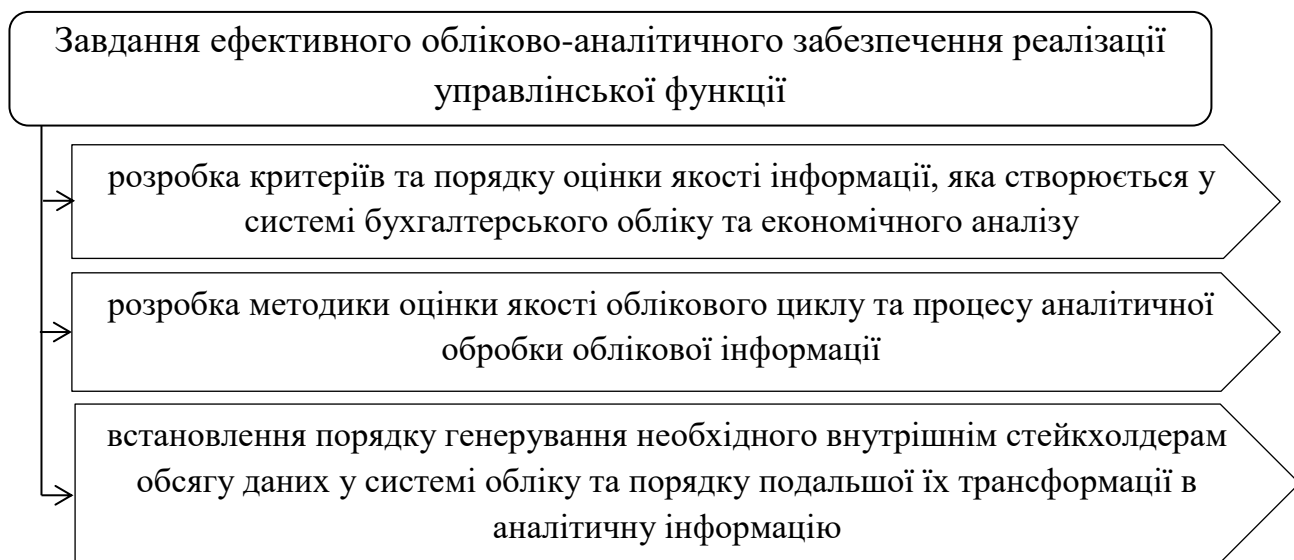

Рис. 1.11. Інформаційне забезпечення системи управління фінансовою стійкістю підприємства засобами обліку і аналізу

Дослідження інформаційного забезпечення для потреб системи управлінської діяльності дозволило виокремити сутнісні характеристики, які у взаємозв'язку визначають його змістовне наповнення для підвищення рівня

інформованості. Як вже зазначалося, основним джерелом інформації для аналізу фінансової стійкості є фінансова звітність підприємства. Складання фінансової звітності, як визначено у НП(С)БО 1, має за мету надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [59].

Порядок визнання й оцінки охарактеризованих об'єктів обліку визначатиме об'єктивність оцінки фінансової стійкості підприємства. У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [59] зазначається, що метою бухгалтерського обліку є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства для прийняття рішень. Проте на достовірність даних показників впливає інфляція, інколи значно викривлюючи реальний стан, який характеризує рівень розвитку підприємства. Оскільки під час інфляції купівельна здатність грошей зменшується настільки, що зіставлення сум, отриманих від операцій та інших подій, які відбулися у різні проміжки часу, навіть у той же звітній період, не відповідають дійсності.

Сьогоденний стан економіки України характеризується нестабільністю внутрішніх ринків, відтак починаючи з 2014 р., Україна щорічно займає останні місця у світі за рівнем інфляції: у 2014 р. – 24,9% , за 2015 р. – 43,3% [61], що є максимальним значенням за останні 20 років. За таких умов, виникає необхідність звернути увагу на достовірність фінансової звітності, показники якої потребують уточнення з урахуванням індексу інфляції. Мета здійснення інфляційного коригування полягає у тому, щоб надати зовнішнім користувачам фінансову звітність, яка відображає достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства в умовах гіперінфляції. Порядок коригування фінансової звітності на інфляційний складник регламентує П(С)БО 22 «Вплив інфляції».

За національними і міжнародними стандартами відкоригована на інфляційний складник фінансова звітність є окремою повноцінною фінансовою звітністю, яку некоректно розглядати як додаток до звичайної

(невідкоригованої) фінансової звітності. П(С)БО 22 визначає, що у примітках до річної фінансової звітності наводять інформацію про факт коригування показників фінансової звітності.

Таким чином, завдання облікового забезпечення оцінки фінансової стійкості полягають у пошуку раціональних комбінацій показників, що зумовлює необхідність в уточненні облікової інформації та її актуалізації відповідно норм НП(С)БО 1 та відповідних МСФЗ.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА НАПЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ І ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Ідентифікація впливу елементів облікової політики на фінансову стійкість та платоспроможність

Бухгалтерський облік є системою генерації повної та правдивої інформації про господарські процеси шляхом суцільної реєстрації фактів діяльності підприємства, тому облікова політика є елементом системи організації бухгалтерського обліку, що забезпечує користувачів масивом якісної інформації та зумовлює створення цілісної системи обліку на підприємстві.

Орган, який управляє об'єктом з великою різноманітністю параметрів і характеристик, сам повинен володіти необхідною й достатньою різноманітністю і потенціалом для управління цим об'єктом. Отже, розробка облікової політики підприємства з набором елементів й характеристик, має здійснюватись із врахуванням очікуваного результату, що забезпечить реалізацію обраних методичних засад політики на очікуваний результат. За таких умов, облікова політика має базуватися на науково обґрунтованій концепції економічного розвитку підприємства та забезпечувати досягнення його фінансово стійкого стану. Варто враховувати комплексність при розробці й реалізації облікової політики шляхом узгодження взаємозв'язку усіх елементів для виконання передбачених завдань на кожному етапі розвитку.

Правильне формування та визначення параметрів облікової політики підприємства впливає на величину доходів, витрат, активів та зобов'язань, які, власне і корелюють із рівнями фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. До елементів облікової політики підприємства, які мають найбільший вплив на його фінансову стійкість та платоспроможність, є облік запасів (застосування конкретного методу обліку вибуття запасів впливає на

витрати підприємства), облік основних засобів та інших необоротних активів (вибір методу нарахування амортизації впливає на фінансові показники діяльності підприємства), облік грошових коштів, облік витрат та доходів (обрання методу обліку витрат та калькулювання собівартості продукції (товарів, робіт, послуг) впливає на фінансові результати), облік зобов'язань, облік власного капіталу та ін. [7].

Правильність та раціональність організації зазначених об'єктів обліку впливає на достовірність та повноту відображення інформації про них у формах фінансової звітності підприємства. З огляду на те, що фінансова звітність підприємства є основою при розрахунку показників фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства наведемо взаємозв'язок елементів облікової політики, статей фінансової звітності та показників фінансової стійкості, ліквідності й платоспроможності підприємства (табл. 2.1).

Для отримання облікової інформації з високими якісними показниками необхідно раціонального організувати обліковий процес на підприємстві: від первинного обліку (документування господарських операцій), поточного обліку (узагальнення даних в системі бухгалтерських рахунків та облікових реєстрів) до формування звітних облікових документів (узагальнюючий облік).

Для належної організації процесу фіксації інформації про господарські операції на паперових або електронних носіях на досліджуваному підприємстві затверджений графік документообігу, що дає змогу оперативно та якісно підходити до оформлення, передачі та зберігання первинної та зведеної документації. Практика показує, що графік документообігу повинен забезпечувати оптимальну кількість підрозділів та виконавців, через які має проходити та в яких має опрацьовуватися кожний первинний документ на підприємстві [63].

На етапі поточного обліку важливого значення набуває узагальнення інформації про господарські операції на бухгалтерських рахунках, тому важливого значення набуває розробка Робочого плану рахунків, який би враховував особливості діяльності господарюючого суб'єкта. Як правило,

робочий план рахунків є додатком до наказу про облікову політику підприємства [63].

Таблиця 2.1

Взаємозв'язок елементів облікової політики, показників фінансової стійкості та платоспроможності та статей фінансової звітності

ТОВ «Суворівське»

Елемент облікової політики підприємства	Відображення у фінансовій звітності / Стаття фінансової звітності		Показники	Сфера застосування
	Форма звітності	Номер рядка		
Облік необоротних активів	Ф. № 1	Ряд. 1095	Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	Аналітична оцінка фінансової стійкості
Облік оборотних активів	Ф. № 1	Ряд. 1195	Коефіцієнт маневреності оборотних активів	
Облік запасів	Ф. № 1	Ряд. 1100	Коефіцієнти поточної ліквідності Коефіцієнт забезпеченості запасів власним капіталом	Аналітична оцінка платоспроможності та фінансової стійкості
Облік грошових коштів	Ф. № 1	Ряд. 1165	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Аналіз та контроль платоспроможності
Облік дебіторської заборгованості	Ф. № 1	Ряд. 1125, 1135, 1155	Коефіцієнт швидкої ліквідності Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	
Облік власного капіталу	Ф. № 1	Ряд. 1495	Коефіцієнт фінансової автономії Коефіцієнт фінансової стабільності, Коефіцієнт фінансової залежності Коефіцієнт концентрації Аудит фінансової стійкості власного капіталу	Аналіз та контроль фінансової стійкості
Облік витрат	Ф. № 2	Ряд. 2050, 2180, 2270, 2285	Коефіцієнт витратовіддачі Коефіцієнт витратомісткості Рентабельність витрат	
Облік доходів	Ф. № 2	Ряд. 2000, 2120, 2240, 2280	Коефіцієнт стійкості економічного зростання	
Облік зобов'язань			Коефіцієнт маневреності позикового капіталу Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	

Застосування інформаційних технологій дозволяє значно спростити обліковий процес, автоматизувати формування первинних документів, формувати облікові регістри (журнал господарських операцій, журнал бухгалтерських проводок тощо) та формувати звітні документи з різним ступенем деталізації облікової інформації [24].

Фінансова звітність є основним джерелом інформації в процесі аналітичної оцінки для потреб управління фінансової стійкості та платоспроможності, оскільки на підставі інформації, що міститься у ній, розраховуються коефіцієнти фінансової стійкості та залежності, визначається тип платоспроможності підприємства та ліквідність балансу, оцінюється стан розрахункової дисципліни, робиться діагностика фінансового стану та оцінюється ймовірність банкрутства підприємства. Тобто фінансова звітність уможливорює розрахунок усіх без винятку абсолютних та відносних показників, на підставі яких можна оцінити фінансову стійкість та платоспроможність підприємства (рис. 2.1). у разі потреби поглибленого аналізу використовуються дані аналітичного обліку та внутрішньої звітності.

Рис. 2.1. Фактографічне інформаційного забезпечення аналітичної оцінки фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Суворівське»

Таким чином, якісне інформаційне забезпечення аналітичної оцінки фінансової стійкості та платоспроможності господарюючого суб'єкта є передумовою результативного проведення контролю та дієвості наданих пропозицій щодо удосконалення контрольного процесу.

Основу інформаційного забезпечення управління платоспроможністю формує система бухгалтерського обліку та звітності підприємства. За результатами дослідження організаційно-методичних та практичних аспектів ведення бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві відзначимо, що обліковий процес організований на високому рівні, в своїй діяльності обліковий апарат ТОВ «Суворівське» керується нормативно-правовими актами, що регламентують ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. На рівні підприємства використовується Наказ про облікову політику та Положення.

Практична спрямованість і значущість, галузева специфіка, різний рівень запитів управлінців залишають дискусійними деякі питання методики формування облікової політики підприємств в умовах забезпечення фінансової стійкості підприємства. Важливими для розкриття є питання, пов'язанні із об'єктами обліку, що прямо чи опосередковано впливають на формування показників звітності на підставі яких проводиться аналіз та приймаються управлінські рішення.

В процесі моніторингу облікового забезпечення оцінки фінансової стійкості доцільно звернути увагу на деякі проблемні питання в методології обрахунку показників на етапі їх формування в системі обліку з метою уникнення викривлення параметрів оцінки фінансової стійкості. Прийняття НП(С)БО 1 зумовило необхідність внесення суттєвих коректив у порядок формування показників оцінки фінансової стійкості та потребує поглиблених наукових досліджень стосовно його облікового забезпечення.

Розглянемо найпоширеніші підходи до трактування облікової політики з них, щоб визначити специфічні елементи, які мають вплив на показники фінансової стійкості. Для обліково-аналітичного забезпечення важливим є

врахування цільової спрямованості облікової політики, що проявляється: забезпеченням захисту прав та інтересів власника (власників, учасників); управлінням виробничою системою; управлінням обліком; ефективним регулювання господарської діяльності підприємства в інтересах справи і зацікавлених осіб тощо.

Вимогою до облікової політики є виваженість, відповідність нормам МСФЗ та нормам чинного законодавства з метою формування інформаційного забезпечення для складання звітності й проведення аналізу фінансового стану підприємства.

Облікова політика спрямована на формування такого інформаційного забезпечення, яке буде відповідати характеристикам інтегрованої системи даних й дозволить ефективно управляти фінансовою стійкістю підприємства. Інформація відіграє дві ключові ролі: є корисною в процесі прийняття рішень інвесторами та провайдерами капіталу, що дозволяє оцінити потенціал повернення інвестиційних можливостей та дозволяє «постачальникам» капіталу розробляти механізми корпоративного управління для моніторингу використання ресурсів капіталу після того, як вони були виділені.

Для забезпечення ефективної економічної діяльності підприємства з упередженням ризиків варто генерувати оптимальний набір якісних інформаційних даних економічного й неекономічного, фінансового й нефінансового характеру.

Оптимальними слід вважати достатній для аналізу й прийняття рішень масив даних, який генерується в системі бухгалтерського обліку. Н. Л. Правдюк зауважує, що якість бухгалтерської інформації корелює з ефективністю реалізації всього управлінського процесу: чим вищі якісні параметри інформації, тим кращі можливості менеджерів підготувати оптимальні рішення [1].

Зарубіжними вчені також досліджували економічні наслідки регулювання розкриття інформації та стандартів звітності, включаючи докази прийняття МСФЗ.

Л. В. Гнилицькою доведено необхідність імплементації в систему інформаційного забезпечення методик обліку та аналізу для формування обліково-аналітичної інформації, що уможливить підвищення ефективності прийняття рішень фахівцями з економічної безпеки стосовно діяльності підприємства в умовах нестійкого зовнішнього середовища та існування перманентних ризиків і небезпек у його внутрішніх бізнес-процесах [46]. На економічну безпеку та фінансову стійкість впливають варіативні положення облікової політики, обрані підприємством щодо окремих об'єктів обліку – необоротних та оборотних активів, доходів, зобов'язань, забезпечень. Тому вплив обраних підприємством методів й елементів облікової політики може мати прямий або опосередкований характер, але його слід обов'язково враховувати при розробці наказів про облікову політику вітчизняних підприємств.

Всі елементи облікової політики організації, в залежності її впливу на показники звітності з метою подальшого аналізу показників платоспроможності та фінансової стійкості доцільно систематизувати за трьома групами: елементи, що викликають зміни показників фінансової звітності; елементи, що не викликають зміни показників фінансової звітності; елементи щодо яких однозначна оцінка є неможливою.

До першої групи доцільно віднести елементи облікової політики прогнозований впливом на показники фінансової стійкості носить довгостроковий характер (переоцінка необоротних активів, спосіб нарахування амортизації, порядок та вартісні критерії списання необоротних активів, порядок переведення довгострокової заборгованості в короткострокову і т. ін.) та елементи з короткостроковим впливом на фінансову звітність (оцінка запасів, порядок списання вартості малоцінних та швидкозношуваних предметів тощо).

Елементи другої групи не змінюють значення показників фінансової звітності – це оцінка придбаних запасів і порядок їх обліку, порядок обліку

курсової різниці, порядок коригування вартості цінних паперів, спосіб розподілу непрямих витрат.

У третю групу слід включити елементи облікової політики, що впливають на показники звітності але щодо яких не можна зробити однозначну оцінку. Це здебільшого стосується виробничих підприємств, у яких необхідно здійснювати оцінку незавершеного виробництва, оцінку зворотних відходів та класифікацію витрат на виробництво.

Алгоритм класифікації елементів облікової політики торговельного підприємств з позиції впливу на фінансову стійкість наведено на рисунку 2.2.

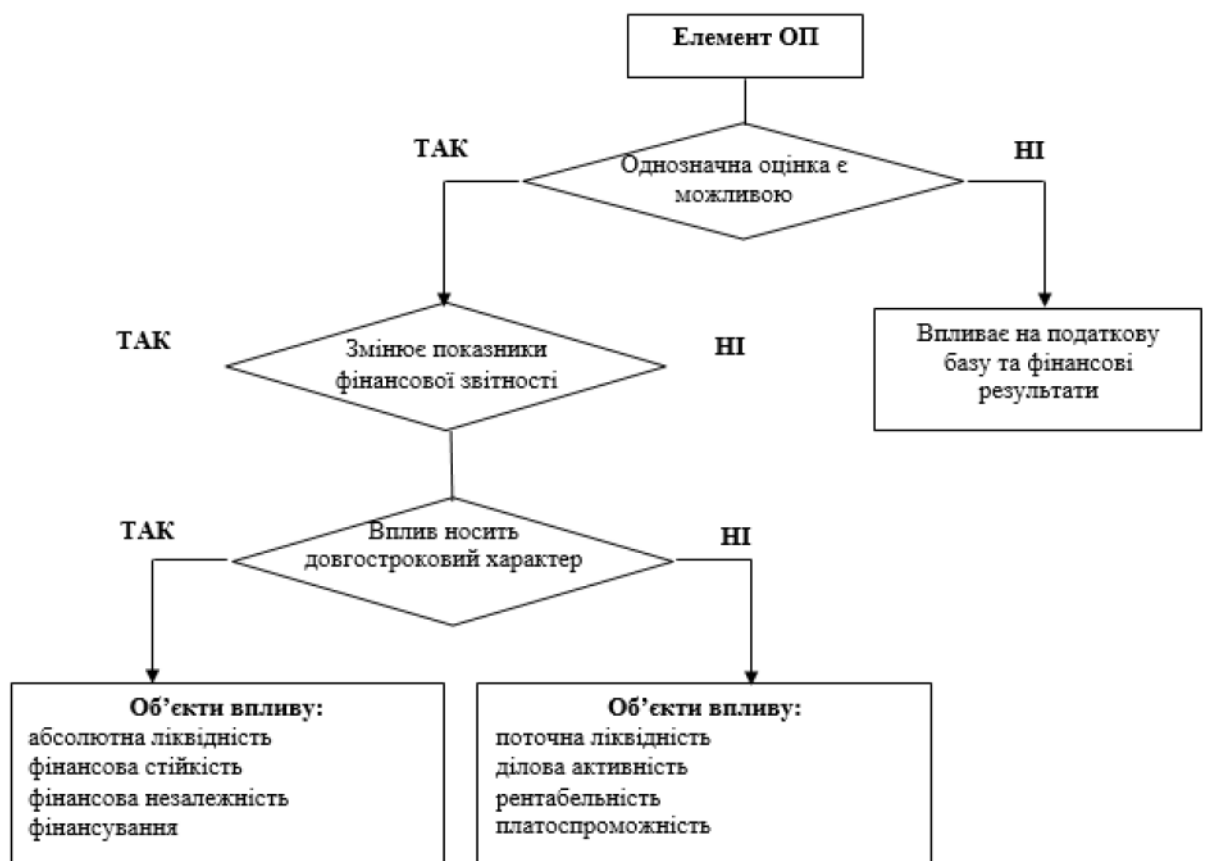

Рис. 2.2. Алгоритм ідентифікації впливу елементів облікової політики на фінансову стійкість підприємства

Перед підприємствами постає необхідність підвищення ролі облікової політики в процесі управління. Проте, як свідчить практика достовірність є лише одним з критеріїв її дієвості. Під час визначення положень облікової політики варто враховувати принцип суттєвості, який визначає концепцію достовірності інформації, яка формується в системі бухгалтерського обліку.

Згідно з цим принципом під суттєвістю розуміється не абсолютна точність даних, а міра їх точності, яка дозволить користувачеві даних робити на їх основі правильні висновки щодо фінансового стану підприємства, результатів його господарської діяльності і приймати рішення.

Таблиця 2.1

Узагальнення основних недоліків формування облікових політик підприємств, що впливають на фінансову стійкість

Недолік	Характеристика
Формальний підхід	При формуванні облікової політики не акцентується увага на специфіку діяльності підприємства. Облікова політика має загальний типовий характер.
Не повний перелік елементів висвітлюються	Облікова політика не містить певних елементів об'єкта.
Розходження між поданими методами, та методами, які використовуються на практиці	В разі зміни методу нарахування амортизації чи інших методів і процедур, до облікової політики мають вноситись зміни, якщо це не відбувається, то виникають розбіжності.
Подання конкретних прізвищ в обліковій політиці	Подання в Наказі про облікову політику не посадових осіб, відповідальних за ту чи іншу ділянку роботи, а конкретних прізвищ
Відображення кореспонденцій	Облікова політика перевантажена типовими кореспонденціями рахунків по окремим об'єктам обліку
Відсутність відповідальності	В обліковій політиці не вказана особа (посада), яка відповідає за дотримання положень облікової політики

Під час моніторингу фінансової стійкості та платоспроможності підприємства особливої актуальності набуває вивчення методичних прийомів формування облікових даних – фінансового інформаційного середовища, як підґрунтя визначення низки показників. Рівень розкриття інформації про обрані методи і принципи в обліковій політиці мають важливе значення для прогнозування економічних показників та явищ, планування господарської діяльності.

У таблиці 2.2. деталізовано вплив окремих елементів облікової політики на показники фінансової стійкості аграрного підприємства (табл. 2.2)

Таблиця 2.2

Характеристика впливу елементів облікової політики на показники фінансової стійкості та платоспроможності

Елементи облікової політики	Альтернативні варіанти	Вплив на фінансову звітність	Вплив на показники фінансової стійкості та платоспроможності	
			Позитивний	Негативний
1	2	3	4	5
Метод нарахування амортизації основних засобів та нематеріальних активів	Прямолінійний	Рівномірне списання залишкової вартості	Коефіцієнт концентрації капіталу	Коефіцієнт оборотності активів
	Зменшення залишкової вартості	Прискорене списання залишкової вартості	Поточна ліквідність Забезпеченість власними обіговими коштами Фондовіддача оборотності активів	Рентабельність Вартість чистих активів
	Прискорене зменшення залишкової вартості			
	Кумулятивний			
Переоцінка ОЗ та НА	Виробничий	Не рівномірне списання залишкової вартості	Забезпеченість власними обіговими коштами	Коефіцієнт концентрації капіталу
	Уцінка	зменшує балансову вартість необоротних активів	Чисті активи, Коефіцієнти: фінансової стійкості; автономії; фінансування	Рентабельність, фондовіддача, коефіцієнти: за- гальної оборотності активів; оборотності власного капіталу
Методи оцінки вибуття запасів	Дооцінка	Збільшує балансову вартість необоротних активів	Рентабельність, фондовіддача, коефіцієнти: загальної оборотності активів; оборотності власного капіталу	Чисті активи, Коефіцієнти: фінансової стійкості; автономії; фінансування
	середньозважен ої собівартості;	Середнє значення чистого прибутку	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Рентабельність продажів
	собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО)	Фінансові результати	Коефіцієнт поточної ліквідності; Рентабельність продажів; Платоспроможність	Коефіцієнти: загальної оборот- ності активів; оборотності матеріальних запасів
Метод обліку транспортно- заготівельних витрат	ціни продажу	Приблизна вартість запасів	Рентабельність продажів за чистим прибутком	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами
	Прямого списання	Реальне списання ТЗВ	Коефіцієнт забезпеченості ВОК	Рентабельність продажів
	Середнього %	Рівномірне списання ТЗВ	Рентабельність продажів	Коефіцієнт забезпеченості ВОК

1	2	3	4	5
Методи визначення величини резерву сумнівних боргів	абсолютної суми	Розмір чистого прибутку	Платоспроможність	Рентабельність, чисті активи, забезпеченість ВОК
	Коефіцієнта сумнівності		Коефіцієнт загальної оборотності активів	Коефіцієнти: поточної ліквідності; швидкої ліквідності; забезпеченості ВОК. Рентабельність: власного капіталу; активів; оборотного капіталу Чисті активи
Створення забезпечень для відшкодування наступних (майбутніх) витрат і платежів	За видами забезпечень	Збільшує витрати звітного періоду	Коефіцієнт фінансової стабільності	Чисті активи, забезпеченість ВОК

На організаційному етапі формування елементів облікової політики проводять оцінку та аналіз їх впливу на показники діяльності підприємства для того, щоб мати можливість сформувати оптимальний перелік таких елементів з урахуванням оцінки їх впливу на фінансову стійкість і платоспроможність.

Важлива увага приділяється формуванню достатнього масиву даних про рух грошових коштів, адже платоспроможність залежить в першу чергу від достатності грошових потоків та структури зобов'язань підприємства.

Управління грошовими потоками визначається для:

1. Оцінки рівня суттєвості помилки економічного рішення щодо грошових ресурсів, відображених у звітності методом фінансових показників. В обліковій політиці варто окреслити рівень зміни фінансового показника, який зумовлює хибне рішення користувача інформації на умовний базисний пункт.

2. Діагностики фінансової кризи виходячи з аналізу динаміки сальдо грошового потоку від операційної діяльності та коефіцієнта достатності грошового потоку.

3. Визначення ліквідності та платоспроможності підприємства.

Виходячи із основної бухгалтерської рівності, яка відображає взаємозв'язок між активами та пасивами, варто враховувати, що елементи

облікової політики підприємства у сфері формування вартості майна, одночасно впливають і на суму джерел його утворення. Тому, при формуванні облікової політики підприємств у сфері вищезгаданих об'єктів обліку, доцільно використовувати методичні прийоми, які б сприяли відображенню реального стану показників діяльності.

Облікове забезпечення аналізу фінансової стійкості та платоспроможності є складовою інформаційного забезпечення та розглядається як процес підготовки та формування облікової інформації, забезпечення кількості та якості інформаційного масиву даних в системі бухгалтерського обліку. В основу облікового забезпечення аналітичної оцінки фінансової стійкості та платоспроможності закладені принципи бухгалтерського обліку, які дозволять комплексно за обраною стратегічною метою сприяти оптимізації впливу ризиків та забезпечити генерування інформації за ретроспективним та стратегічними потоками.

Розглядаючи вплив елементів облікової політики на фінансовий стан доцільно зосередити увагу на об'єктах обліку, які впливають на формування власного капіталу та потребують розкриття в обліковій політиці підприємства.

Суттєвий вплив на платоспроможність мають зобов'язання. Їх оцінка визначатиме величину заборгованості, яка співвідноситиметься із грошовими та іншими активами, прибутком тощо.

Для вітчизняних підприємств відносно новими об'єктами обліку є умовні зобов'язання та умовні активи, визначені нормами МСБО 37. До них відносять:

а) можливе зобов'язання, яке виникає внаслідок минулих подій і існування якого підтвердиться лише після того, як відбудеться або не відбудеться одна чи кілька невизначених майбутніх подій, не повністю контрольованих суб'єктом господарювання;

б) існуюче зобов'язання, яке виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки немає ймовірності, що вибуття ресурсів, котрі втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для погашення зобов'язання, або суму зобов'язання не можна оцінити достатньо достовірно.

Умовний актив – можливий актив, який виникає внаслідок минулих подій і існування якого підтвердиться лише після того, як відбудеться або не відбудеться одна чи кілька невизначених майбутніх подій, не повністю контрольованих суб'єктом господарювання [].

Одним із ключових елементів облікової політики щодо умовних зобов'язань є їх визнання. Також вони можуть змінюватися не так, як очікувалося на початку, тому вимагають регулярної переоцінки щоб визначити, чи стало ймовірним вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди.

Умовні активи не визнаються у фінансовій звітності, оскільки це може спричинити визнання доходу, який може бути ніколи не отриманим. Коли ж з'являється впевненість у отриманні доходу, тоді пов'язаний з ним актив перестає бути умовним і включається до складу майна. Умовні активи оцінюються регулярно, щоб забезпечити відповідне відображення змін у фінансовій звітності. За умов, якщо з'явилась абсолютна впевненість у надходженні економічних вигід, актив і пов'язаний з ним дохід визнаються у фінансовій звітності того періоду, в якому відбувається зміна.

За такими об'єктами обліку в обліковій політиці доцільно передбачити елементи робочого плану рахунків. У вітчизняному плані рахунків для обліку умовних зобов'язань та умовних активів передбачено позабалансовий рахунок 04 «Непередбачені активи й зобов'язання» з субрахунками 041 «Непередбачені активи» і 042 «Непередбачені зобов'язання». На цих рахунках рекомендовано відображати умовні зобов'язання, ймовірність настання та погашення яких є високою, що в майбутньому може призвести до зменшення економічних вигід за видами зобов'язань, термінами їх погашення. Аналітичні розрізи по субрахунку 042 «Умовні зобов'язання» можуть відкриватися за видами зобов'язань, термінами їх погашення та ймовірності настання. Облік умовних зобов'язань можна вести на таких аналітичних рахунках: 042.1 «Гарантійні зобов'язання», 042.2 «Зобов'язання за незавершеними на звітну дату судовими розглядами», 042.3 «Дисконтовані до звітної дати векселі, термін платежу по яких не настав» 042.4 «Інші умовні зобов'язання».

Врахування подібних подій, які можуть трансформувати майновий стан підприємства за певних обставин у майбутньому, забезпечить можливість управлінському персоналу провести оцінку ймовірної зміни кредитоспроможності та фінансової стійкості.

На етапі організації обліку необхідно достатньо уваги приділяти відображенню впливу інфляції та коливань валютних курсів на суму зобов'язань, дисконтування суми майбутніх платежів, відображення в системі рахунків обліку витрат, пов'язаних із отриманням позик. Якщо ці особливості не будуть відображені, то фінансова звітність не забезпечуватиме достовірність оцінки майнового стану.

Етапи управління кредитним ресурсами можна узагальнити наступним чином:

1. Аналіз фінансового стану підприємства.
2. Визначення джерела кредитування.
3. Структурування кредитних ресурсів відповідно обраної стратегії розвитку.
4. Аналіз «витрат» і «вигід» умов кредитування та розрахунок окупності кредиту.
5. Контроль дотримання умов договору.

Збільшення довгострокових забезпечень чи зобов'язань супроводжується виникненням витрат, які варто включати до їх вартості на дату балансу. Якщо інфляційні коригування не здійснювались, для аналізу варто приймати до уваги дисконтовану суму зобов'язань, визначену за теперішньою вартістю залежно від умов та виду зобов'язань для забезпечення зіставлення інформації у фінансовій звітності.

Для аналітичних оцінок важливим є співвідношення короткострокових й довгострокових зобов'язань, тому умови визнання й переведення зазначені у обліковій політиці, визначатимуть точність показника поточної ліквідності. За необхідності кредитування, компаніям з наявними дочірніми підприємствами, філіями, іншими бізнес структурами, доцільно передбачати наслідки зрушень у такій структурі.

До складу поточних зобов'язань віднесено доходи майбутніх періодів, котрі визначені як кошти, отримані у звітному періоді, але які відносяться відповідно до бухгалтерської звітності до майбутніх звітних періодів. За такими доходами не виникає ні зобов'язань ні доходів, але вони містять певну частину заборгованості, чим виявляються на межі між власне доходами та зобов'язаннями [1].

Під час оцінки фінансової стійкості доречно зважати, що на залишки по рахунку 40 «Зареєстрований капітал» впливає суб'єктивний характер оцінки вкладів учасників підприємства, порядок якої фіксується в установчих документах компанії. Суми зобов'язань за довгостроковими кредитними ресурсами обов'язково мають бути відображені в системі обліку за дисконтованою вартістю, яка і включається до комплексних агрегатів, що значно підвищує достовірність аналізу. Враховуючи обов'язковість формування забезпечень, даний об'єкт обліку матиме місце в обліковій системі багатьох підприємств, тому під час обрахунку показників фінансової стійкості варто дані суми включати до складу запозиченого капіталу.

Визначена облікова політика підприємств у сфері вищезгаданих питань, як правило, відображає реальний стан показників із незначним рівнем ймовірності.

Вартість активів підприємства залежить від оцінки дебіторської заборгованості, за якою існує ризик непогашення. Тому нелобхідна увага має бути звернена на наявність, тривалість, рівень й методику створеного резерву сумнівних боргів.

На достовірність даних показників впливає інфляція, що значно спотворює реальний рівень розвитку підприємства. Під час інфляції купівельна здатність грошей зменшується настільки, що зіставлення сум, отриманих від дій, які відбулися у різні інтервали часу, навіть у той же звітній період, не відповідають дійсності. З 2017 року передбачено нові підстави для проведення «інфляційного» коригування фінансової звітності для уточнення реальної вартості активів та майна.

Під час коригування фінансової звітності на рівень інфляції необхідно привести показники фінансової звітності до зіставлених грошових вимірників на дату коригування, тобто активи, зобов'язання, власний капітал коригуються на коефіцієнт коригування. Процес коригування полягає в тому, що спочатку складають фінансову звітність без урахування індексу інфляції, а потім кожен статтю фінансової звітності перераховують у разі необхідності, на коефіцієнт коригування та оприлюднюють фінансову звітність уже з урахуванням інфляційного впливу. Таке інфляційне коригування кожної статті фінансової звітності передбачає коригування окремо за кожним необоротним активом, кожним видом запасів, кожною статтею немонетарної заборгованості, ускладнюючи процес формування звітів. Коригування фінансової звітності на інфляційний вплив проводять за кожною формою фінансової звітності [56].

Відкоригована на інфляційний складник фінансова звітність є окремою повноцінною фінансовою звітністю, яку некоректно розглядати як додаток до звичайної (невідкоригованої) фінансової звітності.

Наслідки інфляційних ефектів є значними для викривлення показників фінансової звітності, тому в процесі коригування можна більш точно оцінювати вартість активів, здійснювати порівняння показників різних підприємств, що знижує ризик завищеної оцінки прибутків підприємства.

2.2. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю на основі бухгалтерського інжинірингу

За зміни умов функціонування підприємств, їх структури, ресурсів, які знаходяться у використанні менеджменту, зміною моделей й методів прийняття управлінських рішень повинна бути належним чином удосконалена й облікова система. Принципово новими механізмами та інструментами є бухгалтерський і фінансовий інжиніринг, в яких визначальним показником є вартість підприємства. Застосування таких механізмів викликано необхідністю управляти економічними процесами, грошовими, фінансовими і матеріальними

потоками та контролювати їх в умовах невизначеності ринкових ризиків. Визначальна роль у цьому процесі належить інструментам стратегічного управління, які передбачають розрахунки як планових й фактичних, так і прогнозних та гіпотетичних показників (сприятливих і несприятливих).

Основоположним є припущення, що не облік підпорядковує і визначає якими повинні бути фінанси, а навпаки – останні обумовлюють, разом з технологією, організацією виробництва і управління підприємством, побудову й використання механізмів та інструментів бухгалтерського інжинірингу.

Інжиніринг, механізм якого на сьогодні ще недостатньо розроблений, пов'язаний зі створенням нових фінансових механізмів та інструментів для оцінки фінансової стійкості, якості виробництва й фінансових послуг, зокрема резервів, ризиків, ліквідності, доходів, витрат для потреб клієнтів у зв'язку зі зміною економічної ситуації на макро- та мікроринках.

Різновидом інжинірингу є фінансовий інжиніринг, сутність якого полягає у створенні нових інструментів, котрі використовуються для розподілу ресурсів, ризиків, ліквідності, доходів. Під поняттям «фінансовий інжиніринг» та «бухгалтерський інжиніринг» розуміється нова система методів визначення фінансового стану підприємства та запасу його надійності. Тобто це інструменти управління грошовими потоками, резервами і ризиками підприємства, а значить і безпосередньо фінансовою стійкістю.

Діюча система управлінського обліку в умовах невизначеності зовнішніх ринків не надає у достатньому обсязі інформацію необхідну для поточного, тактичного та стратегічного управління такими економічними процесами як ризики, резерви, грошові потоки, платоспроможність, вартість підприємства, що є формуючими показниками фінансової стійкості.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення – це сукупність нових положень управлінського обліку, на основі механізмів та інструментів бухгалтерського і фінансового інжинірингу та моніторингу рівня фінансової стійкості підприємства. Головним результатом використання механізмів та інструментів фінансового та бухгалтерського інжинірингу є формування похідних

балансових звітів різного економічного і цільового призначення, на підставі яких можна встановити дійсну вартість підприємства (в ринкових, справедливих, заставних, ліквідних цінах), задля реальної оцінки рівня фінансової стійкості та стратегічного управління економічними процесами підприємства.

Для побудови системи інформаційного забезпечення управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю може використовуватися система стратегічного бухгалтерського обліку, яка забезпечує генерування облікової інформації для прийняття управлінських рішень. Стратегічний облік, поєднуючи об'єкти внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства орієнтований на майбутнє.

Забезпечення підвищення фінансової стійкості аграрних підприємств можливе за таких умов:

- розроблення дієвої методики оцінки фінансової стійкості;
- формування якісної інформаційної бази даних для моніторингу фінансового стану та постійного її оновлення;
- перегляду змісту й механізмів фінансової політики;
- використання інноваційних фінансових механізмів забезпечення стабілізації фінансів підприємств.

Тому тенденції розвитку фінансової системи мають регресивний тип, актуалізують питання пошуку нових методичних прийомів інформаційного забезпечення оцінювання фінансової стійкості підприємств. Таке вбачається можливим шляхом удосконалення й розроблення інноваційних методичних засад впровадження на підприємствах механізму бухгалтерського інжинірингу.

Бухгалтерський інжиніринг може бути використаний через різні види моделей у операційній діяльності: при діагностиці фінансового стану підприємства, побудові похідних балансів, оптимізації структури витрат і доходів, управлінні дебіторською та кредиторською заборгованістю, забезпеченні кредитоспроможності. Результати бухгалтерського інжинірингу спрямовані на оцінку вартості підприємств через визначення чистих активів і

чистих пасивів. Відповідно, пропонується до застосування підприємствами модель концепції бухгалтерського інжинірингу для аналізу фінансової стійкості, подану на рисунку 2.3.

Рис. 2.3. Модель бухгалтерського інжинірингу для аналізу фінансової стійкості та платоспроможності

Застосування концепції бухгалтерського інжинірингу під час побудови стратегічно-орієнтованої системи фінансового обліку, передбачає здійснення аналізу підходів до розуміння його сутності та уточнення структурних елементів. Обґрунтування характерних особливостей моделей бухгалтерського інжинірингу дозволить організувати та забезпечити діяльність інформаційної технології, яка забезпечить формування облікової інформації стратегічного характеру.

Бухгалтерський інжиніринг можна трактувати у широкому та вузькому розумінні.

У вузькому розумінні бухгалтерський інжиніринг розглядається [48] як система похідних балансових звітів, що використовуються для забезпечення управління платоспроможністю, власністю, резервною системою, ризиками. Похідні балансові звіти можуть використовуватись у якості основного джерела інформації для стратегічного управління економічними процесами та

ресурсним потенціалом підприємства. Однак, подане розуміння бухгалтерського інжинірингу залишає поза увагою порядок змістовного наповнення таких звітів, опис й обґрунтування методів і технік, які використовуються для наповнення показників похідних балансових звітів обліковою інформацією стратегічного характеру.

У широкому розумінні бухгалтерський інжиніринг – це концепція розробки і впровадження облікових інформаційних систем, яка побудована на використанні структурованого плану рахунків, нової системи методів визначення фінансового стану підприємства та запасу його стійкості з метою забезпечення бухгалтерського супроводу управління економічними процесами і визначення результатів діяльності підприємства або його бізнес-одиниць.

Застосування такого підходу є найбільш доцільним при побудові стратегічно орієнтованої системи обліку, оскільки дозволяє на основі інжинірингових інструментів забезпечити ідентифікацію й оцінку об'єктів внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства та комплексно забезпечити процес оцінки фінансової стійкості підприємства.

Основним механізмом фінансового і бухгалтерського інжинірингу є методика похідних балансових звітів. Необхідність застосування похідних балансових звітів викликана тим, що традиційний бухгалтерський баланс, складений на принципах історичної вартості, в сучасних умовах не відповідає потребам власників, інвесторів та інших користувачів інформації, що приймають управлінські рішення з управління власністю, грошовими потоками, ризиками, резервами, платоспроможністю, ресурсним потенціалом, а також в організації контролю за фінансовим станом і його прогнозуванням. Види інжинірингових інструментів узагальнені на рис. 2.4.

На підставі вказаних інжинірингових інструментів в управлінському обліку формується система обліково-аналітичного забезпечення, складовими елементами якої є: 1) окремий робочий план рахунків управлінського обліку; 2) обліково-контрольні точки – економічні ситуації; 3) реєстр фінансовогосподарських операцій; 4) системи оцінок; 5) облікові агрегати і

мегарахунки; 6) агреговані проводки; 7) похідні балансові звіти; 8) алгоритм (технологія) відображення даних в похідних балансових звітах

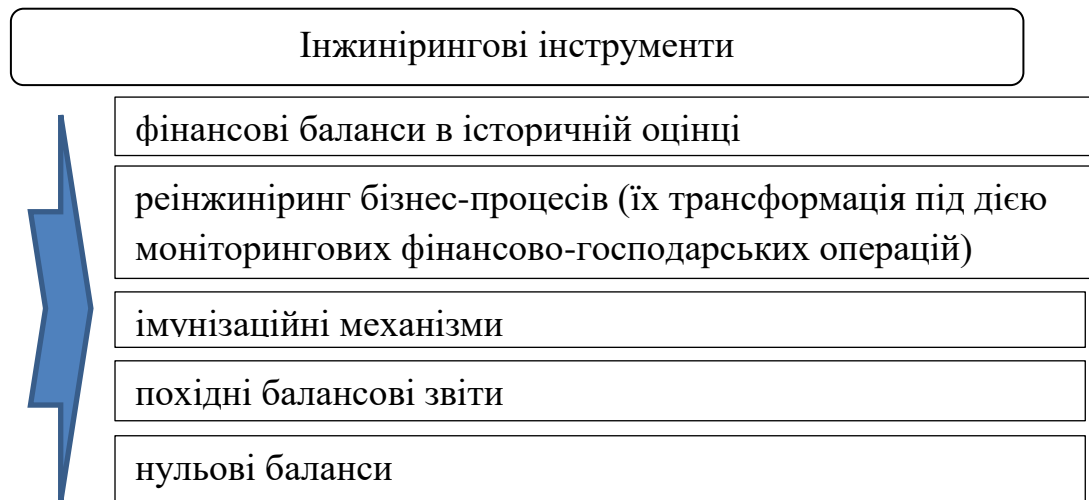

Рис. 2.4. Види інжинірингових інструментів

Перевага інжинірингу в тому, що за даними похідних фінансових звітів різного економічного й цільового призначення можна встановити дійсну вартість підприємства (у ринкових, справедливих, заставних, ліквідних цінах), рівень його фінансової захищеності, величину грошових потоків, платоспроможність, задля поточного, тактичного та стратегічного управління економічними процесами підприємства.

Рис. 2.5. Механізми та інструменти бухгалтерського інжинірингу в аналізі фінансової стійкості та платоспроможності

З таких об'єктів як майно, капітал та господарські операції, складається інформаційне підґрунтя для аналізу та економічні об'єкти інжинірингу, якими можна управляти (залежать від управлінських дій) та характеризують фінансову стійкість. За допомогою інжинірингового механізму розробляється робочий план укрупнених (мега) рахунків, як економічних агрегатів, виходячи з їх економічного змісту та цілей аналізу.

Рекомендовано для цілей аналізу фінансової стійкості та платоспроможності підприємств виділити такі мегарахунки: I. «Необоротні активи»; II. Оборотні активи; III. «Власний капітал»; IV. «Довгострокові зобов'язання і забезпечення»; V. «Поточні зобов'язання і забезпечення».

Наступним кроком є використання інжинірингових інструментів, а саме:

- складання Початкового (вступного) балансу за мегарахунками в історичній оцінці;
- складання бухгалтерських проводок з коригування нестач і недоліків, виявлених внутрішніми і зовнішніми аудиторами;
- складання коригувального балансу.

Надалі вбачається за доцільне складання моніторингових похідних балансових звітів у ринкових, справедливих, залежно від економічної ситуації і поставлених задач. На останньому етапі доцільним є здійснення контролю результатів, а саме: на основі моніторингового похідного балансового звіту здійснювати розрахунок та аналіз агрегатів фінансової стійкості та визначати її рівень.

Отримана за допомогою представленого методичного прийому інформація забезпечить формування інформаційного підґрунтя аналізу фінансової стійкості та платоспроможності для прийняття перспективних управлінських рішень. Головна перевага бухгалтерського інжинірингу в тому, що за умови використання його інструментів можна уникнути помилкових припущень, зроблених на основі класичних бухгалтерських ретроспективних даних, адже відповідно до запропонованого підходу головна орієнтація на прогнозування результату від майбутніх операцій та подій.

2.3. Концептуальні підходи до удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління платоспроможністю

Якісна організація процесу управління фінансовою стійкістю підприємства обґрунтовано вважається однією з найбільш важливих економічних проблем, оскільки будь яке суттєве відхилення від нормативного значення показників фінансової стійкості свідчить про наявність недоліків діяльності суб'єкта господарювання. Низький рівень фінансової стійкості не забезпечує належного рівня платоспроможності й кредитоспроможності, а показники високого рівня фінансової стійкості можуть свідчити про високий рівень запасів чи грошових коштів, які не використовуються за належною оборотністю.

Ефективна організація фінансового управління дозволяє формувати ресурсний, виробничий, фінансовий, кадровий, технологічний, інноваційний потенціал та забезпечувати необхідний рівень кредитоспроможності підприємства і стабільний економічний розвиток в стратегічній перспективі. При цьому, управління фінансовою стійкістю розглядається не як самоціль фінансового менеджменту, а як складова загальної системи стратегічного управління підприємством.

Отримуючи обліково-аналітичну інформацію з зовнішніх джерел, підприємство пропускає його через кумулятивний фільтр, який складається з інтуїтивних та формальних управлінських орієнтирів у відповідності до місії підприємства. Після фільтру інформація потрапляє до внутрішнього середовища підприємства і розподіляється в залежності від виду забезпечення, якому вона відповідає: обліково-аналітичне, нормативно-організаційне, інноваційне, тощо. Після обробки повного масиву інформації, потрібного для успішного виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, підприємство випускає вихідну інформацію в форматі різноманітних звітів, пропозицій, прес-релізів та іншої бізнес-документації

Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності є одним з найважливіших для розуміння вихідної точки змін та прорахунку можливих

варіантів управлінських дій, спрямованих на покращення ефективності функціонування підприємства.

Схожої точки зору дотримуються І. П. Косарева, стверджуючи, що механізм управління фінансовою стійкістю підприємства є частиною загальної системи управління підприємством, що забезпечує вплив на чинники, від яких залежить загальний результат діяльності суб'єкта господарювання. Автори виділяють шість організаційних етапів управління підприємством:

- 1) визначення цілей, об'єктів, суб'єктів управління;
- 2) виявлення елементів об'єкта управління;
- 3) визначення методів впливу на чинники управління;
- 4) розробка стратегії забезпечення фінансової стійкості підприємства;
- 5) реалізація стратегії;
- 6) моніторинг [49].

Вихідною точкою забезпечення належної фінансової стійкості підприємства є побудова дієвого методичного інструментарію управління з урахуванням етапів організації управлінського впливу, відповідальних осіб, функціональних обов'язків та терміну виконання кожного етапу. Це можна забезпечити шляхом формування внутрішніх регламентів підприємства, які закріплюють зміст та обсяги робіт, що виконуються на кожному з етапів.

Розроблену організаційну схему послідовності етапів управління підприємством на основі моделі фінансової стійкості представлено на рис. 2.6. У схемі враховано всі функції обліково-економічних служб починаючи від формування в обліковій системі вхідного масиву даних, їх обробки та аналізу в інформаційно-комунікаційному підрозділі до розробки корпоративної політики стійкого розвитку та оцінки економічної ефективності заходів з підвищення фінансової стійкості.

Реалізація наведених етапів управління, що ґрунтується на моделі фінансової стійкості можлива лише за достатньої оперативності надходження інформації про фінансовий стан підприємства, що може бути досягнуто шляхом використання сучасних інформаційних технологій.

Якщо оперативна інформація про стан активів та пасивів, рух грошових коштів у розрізах статей бюджету, центрів фінансової відповідальності та інших аналітичних мегарахунків аналізу фінансової стійкості відсутня, керівництво може отримувати інформацію про наявність негативних змін лише пост-фактум, коли немає можливості вжити превентивних заходів із упередження загроз сталому розвитку підприємства.

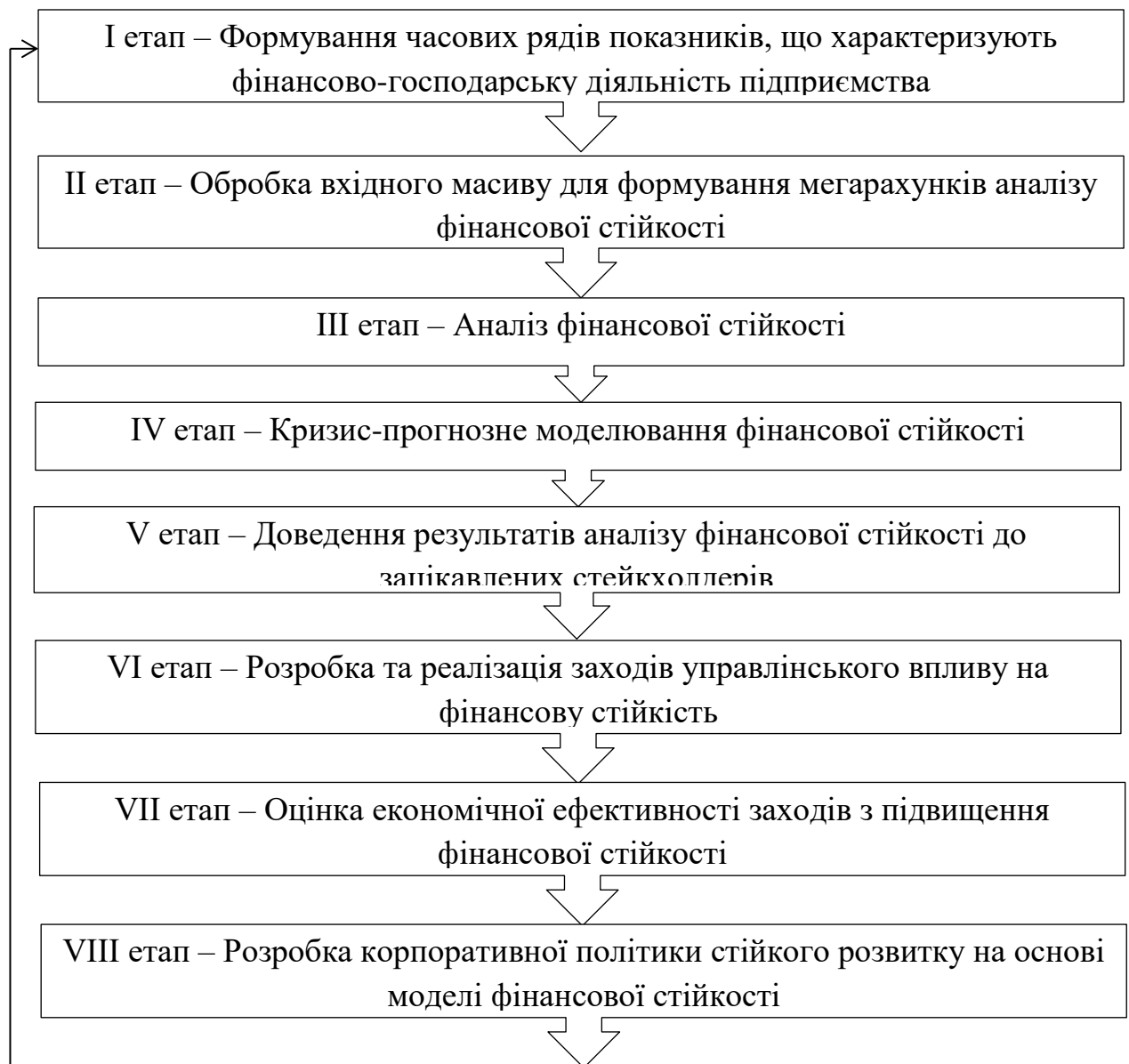

Рис. 2.6. Етапи управління на основі аналізу фінансової стійкості та платоспроможності

Застосування спеціалізованої системи управління фінансовою стійкістю дозволяє вирішити широке коло різноманітних завдань у сфері фінансового управління: забезпечити процеси бюджетного планування на основі єдиної

моделі фінансової стійкості підприємства, здійснювати моніторинг поточного виконання показників прогнозного балансу та бюджету доходів і витрат, а також оперативне фінансове управління, включаючи внесення коригувань стратегічних планів стійкого розвитку на основі моделі фінансової стійкості; формувати календар руху грошових коштів підприємства; отримувати оперативну інформацію про динаміку мегарахунків аналізу фінансової стійкості у будь-яких аналітичних розрізах.

Тому в обліковій політиці підприємства доцільно врахувати основні вимоги, методичні основи та інструментарій автоматизації процесу реалізації бухгалтерського інжинірингу вхідного масиву даних, формування показників аналізу фінансової стійкості, процесу поширення результатів аналізу фінансової стійкості серед стейкхолдерів, а також прийняття стратегічних рішень з управління підприємством на базі такого аналізу (рис. 2.7).

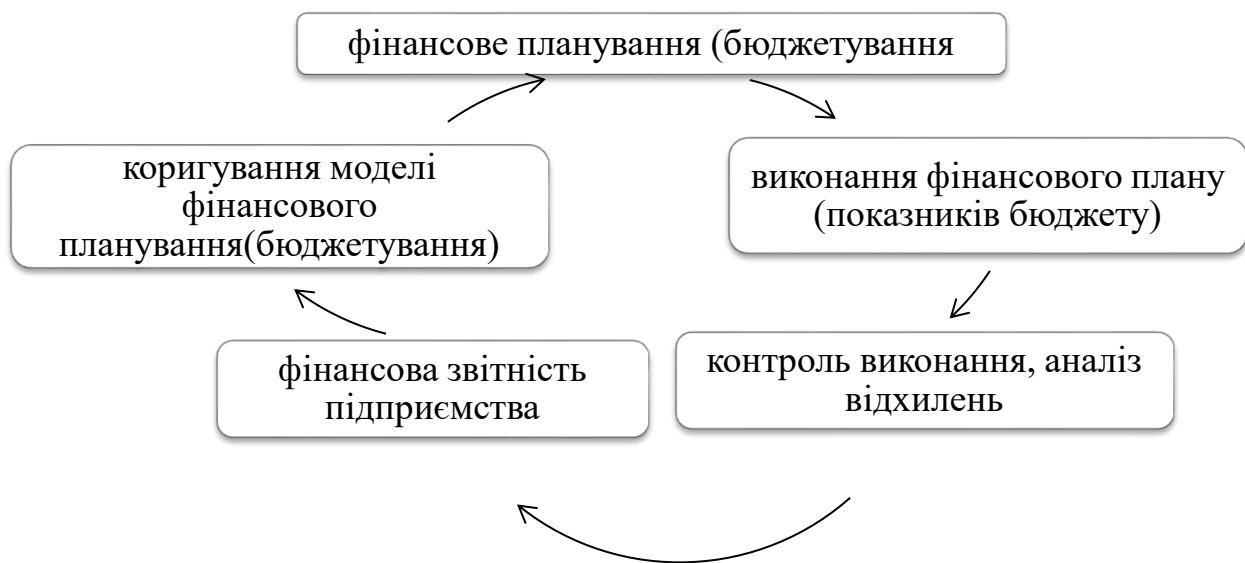

Рис. 2.7. Забезпечення фінансової стійкості в системі стратегічного управління

Реалізація фінансових планів забезпечується складанням платіжного календаря. Платіжний календар – це короткотерміновий план (прогноз) надходження і витрачання коштів підприємства [138, с. 120]. За допомогою функціональних можливостей платіжного календаря обліковофінансові підрозділи здійснюють оперативне управління грошовими потоками, контролюють вчасність виконання розрахункових та платіжних зобов’язань,

оперативно фіксують зміни платоспроможності, та як наслідок, фінансової стійкості торговельного підприємства.

Дистанційне обслуговування своїх рахунків підприємство здійснює із використанням модуля «Клієнт-Банк», який є додатковою можливістю за договором на розрахунково-касове обслуговування з банком для усіх операцій, передбачених договором. Модуль забезпечує ефективний і безпечний зв'язок з банківською установою шляхом використання захищених каналів зв'язку мережі Інтернет та дозволяє підвищити ефективність управління грошовими потоками підприємства шляхом оперативного доступу до фінансових ресурсів; уможливлення здійснення безготівкових платежів у національній та іноземній валюті без відвідування банку; цілодобового доступу до рахунків; можливості інтеграції з програмними модулями, які використовуються для автоматизації бухгалтерського обліку підприємства.

Необхідно забезпечити дієвий механізм передачі інформації про фінансові та інші показники діяльності кожного з підрозділів до єдиного сховища даних. Групування всього спектру інформації в єдиному сховищі даних у подальшому дозволяє не лише обмінюватися документами між підрозділами підприємства та здійснювати вчасно їх обробку, але і представляє можливість організації не обмеженого доступу кожного користувача за технологією Інтернет/Інтранет до інформаційних ресурсів у рамках їх доступу, повноважень та компетенції.

Необхідно особливу увагу звертати на формування показників нефінансової звітності. Верифікована нефінансова звітність дає значну конкурентну перевагу для аграрних формувань, оскільки важливі соціальні та екологічні аспекти їх діяльності засвідчуються незалежними спеціалістами, що мінімізує можливість викривлення інформації для підтримки виключно позитивного іміджу виробника та залучення перспективних інвестиційних проектів. Але головною проблемою залишається затратність процесу формування нефінансових показників. Тому одним із кроків модернізації обліково-аналітичного забезпечення аграрних формувань є запровадження

звітності сталого розвитку, що включатиме показники платоспроможності, фінансової стійкості тощо. Різні аграрні виробники мають різні запити щодо системи обліково-аналітичного забезпечення на своїх підприємствах і можуть виділяти різні обсяги ресурсів на задоволення таких потреб. Відповідно, управлінці мають приймати обґрунтоване та збалансоване рішення для поліпшення вибору системи звітності.

Обґрунтування вибору удосконалення обліково-аналітичного забезпечення є актуальним, оскільки виробник сільськогосподарської продукції повинен оновити його таким чином, щоб запропоновані зміни в перспективі принесли позитивні ефекти, зокрема, удосконалення управлінських аналітичних заходів підприємства, контакти з новими партнерами, поліпшений маркетинг продукції та послуг через вихід на новий рівень інформативності активностей підприємства.

Таблиця 2.3

**Алгоритм визначення показників структури майна для оцінки
фінансової стійкості**

Узагальнений показник	Розрахунок
Власний оборотний капітал	$\Phi 1_{\text{№}1495} - \Phi 1_{\text{№}1095}$
Залучений капітал	$\Phi 1_{\text{№}1595} + \Phi 1_{\text{№}1600}$
Власний капітал	$\Phi 1_{\text{№}1495}$
Позикові кошти	$\Phi 1 \text{ р. } 1595 + \Phi 1 \text{ р. } 1695$
Власний капітал та довгострокові зобов'язання	$\Phi 1 \text{ р. } 1495 + \Phi 1 \text{ р. } 1595$

Стосовно першого розділу пасиву балансу, необхідно звернути увагу на величину залишку рахунку 40 «Зареєстрований капітал», на розмір якого впливає суб'єктивний характер оцінки вкладів учасників підприємства, порядок якої фіксується в установчих документах підприємства. Другий та третій розділ пасиву балансу було об'єднано в один під назвою «Довгострокові зобов'язання та забезпечення», що варто розцінювати як позитивний момент для інформаційного забезпечення фінансового аналізу. Йдеться про те, що при розрахунку коефіцієнтів із залученням сум забезпечень витрат і платежів, на

сьогодні доцільно вираховувати їх зі складу власного капіталу, а зараховувати до складових залученого капіталу.

Зміни відбулися стосовно доходів майбутніх періодів, які приєднані до статей третього розділу «Поточні зобов'язання та забезпечення». Що стосується активів, то при оцінці якості інформаційної бази аналізується стан і тенденції на підприємстві дебіторської заборгованості, й відповідно, рівень створеного резерву сумнівних боргів.

Статтями балансу обмежено можливість оцінки стану платіжної дисципліни підприємства виключенням зі складу дебіторської заборгованості (за товари, роботи, послуги) інформації про суми нарахованого резерву сумнівних боргів.

Концепція обліково-аналітичного забезпечення повинна спрямовуватися на управління вартістю активів у сторону їх зростання, адже в кінцевому результаті ці заходи сприятимуть поліпшенню платоспроможності та фінансової стійкості.

В системі управління варто розглядати капіталізацію агропромислового підприємства як процес формування капіталу та покращення якості його використання за рахунок підвищення ефективності та потенціалу господарської діяльності, з метою збільшення вартості агропромислового підприємства. Ринкову капіталізацію вважають спрощеним способом оцінки розміру підприємства та його ринкової вартості, успішності та ефективності, за її допомогою можна визначити потенціал зростання підприємства, прихильність інвесторів, майбутні очікування та рівень ризику.

Збільшення ринкової вартості акцій підприємства в цілому відображається в активі балансу у вигляді переоцінки фінансових вкладів та балансується в пасиві додатковим капіталом. Капіталізація є тим процесом, що формує вартість підприємства, це процес перетворення активів у новий капітал. Кругообіг такого процесу і частина доданої вартості, що при цьому буде виділятися, і є характеристикою процесу капіталізації, зокрема, і ефективності господарської діяльності, взагалі.

Капіталізація проявляється в зростанні ринкової вартості підприємства, на яку впливають фінансові і нефінансові фактори створення вартості. Вона є результатом трансформації доходів або їх частини в капітал, внаслідок якої відбувається накопичення капіталу довгострокового характеру – нарощування необоротних активів за рахунок довгострокових джерел фінансування (власного капіталу і довгострокових зобов'язань) (рис. 2.8.).

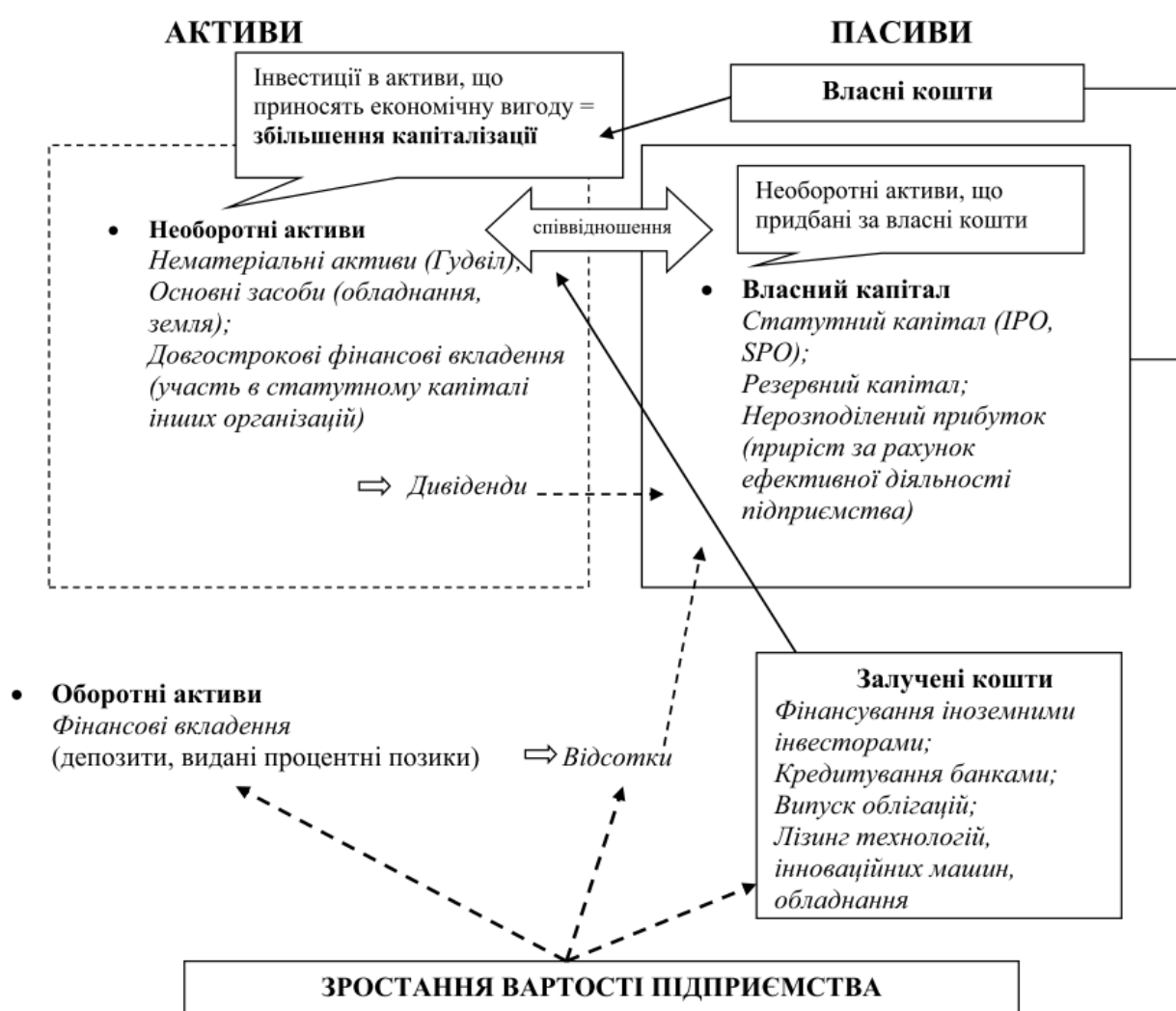

Рис. 2.8. Фактори збільшення вартості підприємства

В аграрному секторі підприємства часто стикаються з проблемою зростання вартості, бо саме в цій галузі відчувається найбільш гостра нестача капіталу. Розмір капіталу є не тільки формальним критерієм оцінки стійкості підприємства, але й суб'єктивною характеристикою впевненості власників у своєму бізнесі, оскільки вони вклали в нього власні кошти. Враховуючи специфіку діяльності агропромислових підприємств, а саме: залежність результатів господарювання від кліматичних умов та природних чинників,

сезонність виробництва, тривалість виробничого циклу, дефіцит вільних коштів та високу капіталомісткість – перед агропромисловими підприємствами постає питання формування капіталу в достатньому обсязі для забезпечення безперервного процесу виробництва і розвитку та ефективного управління ним.

Необхідно забезпечити безперервний процес примноження капіталу сільськогосподарського підприємства шляхом використання частини доданої вартості на розширення фінансової, економічної, людської та біологічної його складових. Показник ринкової капіталізації відображає багато аспектів діяльності підприємства на ринку, а саме: дає можливість оцінити результати діяльності і потенціал розвитку, визначити можливу ціну продажу підприємства та очікування ринку щодо майбутніх перспектив. Його можна використати для аналітичної оцінки фінансової стабільності та платоспроможності. А управлінські дії спрямовуватимуться при цьому на забезпечення зростання ринкової вартості аграрних формувань.

Основними чинниками, що впливають на величину вартості підприємства є очікуваний дохід і прибуток. Очікуваний дохід враховує перспективи розвитку підприємства, загальноекономічні чинники та галузеві залежності, минулі результати діяльності та ризики, пов'язані із веденням господарської діяльності і отриманням прибутку, вартість грошових коштів із врахуванням часового аспекту. Завданням обліково-аналітичної системи є можливість відображення величин очікуваного доходу.

Проблеми невідповідності облікової вартості підприємства її ринковим показникам обумовлені викривленою оцінкою земель, що використовуються в аграрному виробництві. На сьогоднішній день більшість агропромислових підприємств орендують землі ресурси, що і сприяє формуванню масштабного ринку оренди сільськогосподарських земель. Тому право оренди земельної ділянки стає важливою складовою вартості агропромислового підприємства і може істотно впливати на її зростання.

У МСФО та ПсБО 8 «Нематеріальні активи» визначають право оренди землі як нематеріальний актив, але на сучасному етапі лише незначна кількість

агропромислових підприємств включає право оренди до свого балансу. Зазначимо, що на сьогоднішній день, об'єктивне визначення вартості такого нематеріального активу як право оренди землі, яке, крім того, немає реального фінансового джерела, відображаючись у розділі «Власний капітал» як «Додатковий капітал». Усі ці та інші обставини змушують говорити про вартість права оренди землі як певну величину фіктивного капіталу, який фактично збільшує вартість підприємства, але ця збільшена вартість не має реального наповнення, перетворюючись у реальний капітал при продажу підприємства [5, с. 108].

Враховуючи наявність достовірної інформації та можливості одержання обґрунтованої даних, ми вважаємо за необхідне визначити вартість земельної ділянки (у разі приватної власності) або права оренди на неї (для орендних земельних ділянок) як елемент, що має вплив на вартість та капіталізацію агропромислових підприємств.

Оцінка вартості агропромислових підприємств потребує обґрунтованого наукового підходу до вибору методу оцінки, а також повного фінансового-економічного аналізу діяльності підприємства, що має передувати процесові такої оцінки.

РОЗДІЛ 3.
АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ПЛАТОСПРОМОЖІНСТЮ ТА ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аналіз фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Суворівське»

Питання забезпечення платоспроможності підприємства та запобігання його банкрутства є відкритим. Важливим є не тільки забезпечення процесу відновлення платоспроможності під час проведення процедури банкрутства, а і створення системи запобігання кризового стану [8]. У сучасних умовах гостро постало питання щодо забезпечення належного рівня платоспроможності підприємств. Він формується в результаті його економічної діяльності та демонструє, наскільки ефективно здійснюється управління власними фінансовими ресурсами та раціонально поєднується використання і власних, і позикових коштів та їх вкладення. Виходячи з вищезазначеного, управління платоспроможністю підприємства можна визначити як сукупність управлінських дій, яка спрямована на розробку і реалізацію управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням достатнього потенціалу підприємства та його ефективної діяльності для забезпечення можливості вчасного погашення заборгованості.

Достатній рівень фінансової стійкості та платоспроможності підприємства є визначальними факторами забезпечення його конкурентоспроможності та стійкого економічного розвитку. Стійкий фінансовий стан є результатом виваженого управління фінансовими ресурсами, грошовими потоками та формування оптимальної структури активів підприємства.

Фінансова стійкість та платоспроможність підприємства є агрегованими показниками, які корелюються з успішністю виробничо-господарської та фінансової діяльності підприємства, та є результатом дії зовнішніх та внутрішніх чинників. Саме фінансова стійкість та платоспроможність

підприємства визначають його здатність розраховуватись зі своїми боргами, бути інвестиційно привабливими та рентабельними [14, с. 242].

Комплексна оцінка фінансової стійкості та платоспроможності включає в себе розрахунок системи аналітичних показників, на основі яких можна зробити висновок про здатність підприємства дотримуватись розрахункової дисципліни, оптимальність структури майна підприємства, раціональність використання наявних ресурсів та ефективність управління бізнес-процесами.

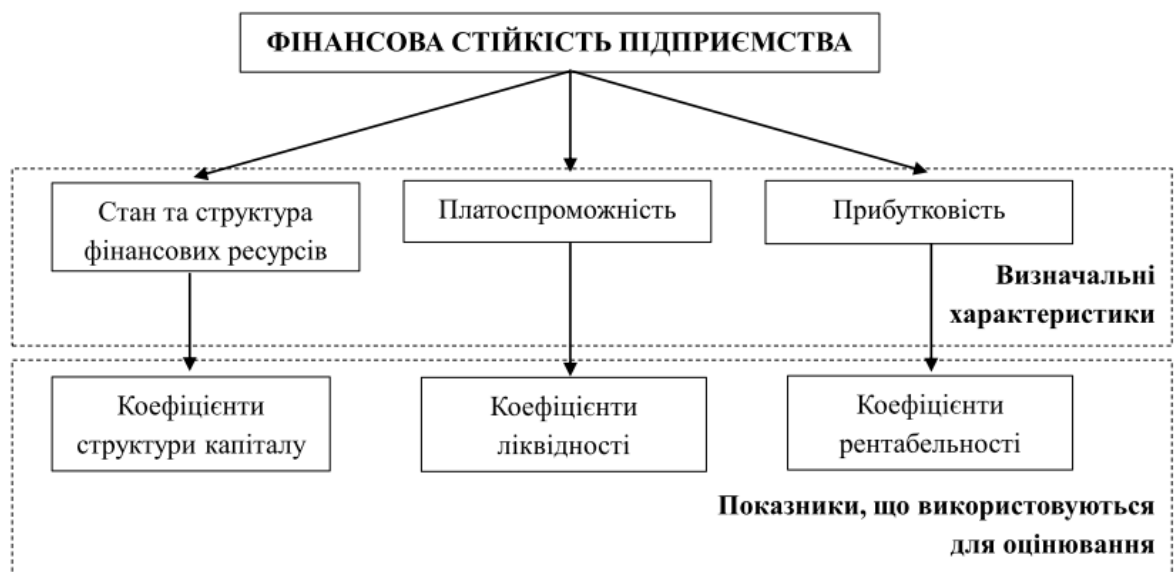

Рис. 3.1. Структура показників, що використовується для аналізу фінансової стійкості

Основними цілями при аналізі фінансової стабільності фірми виступають:

- дослідження показників платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, виявлення порушень і їх причин;
- розробка рекомендацій і способів підвищення фінансової стабільності, ліквідності та платоспроможності;
- оптимальне використання ресурсів і стабілізація діяльності;
- прогнозування майбутніх показників діяльності і фінансової стабільності в залежності від варіанту співвідношення між ресурсами в підприємстві.

Серед внутрішніх чинників, що визначають рівень достатності фінансової стабільності виділяють: витрати в процесі виробництва, а також співвідношення між часткою постійних і змінних витрат; раціональний склад активів і вибір способів управління ними; раціональну структуру ресурсів і

правильне управління ними; наявність залученого капіталу.

Збільшення обсягу позикового капіталу збільшує фінансові можливості підприємства, але в той же час підвищує ризик непогашення зобов'язань. При розрахунку коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства необхідний облік зовнішніх чинників: ринкової конкуренції, державної економічної політики рівня інфляції тощо.

З огляду на важливість застосування аналітичних методів в процесі аудиту проведемо оцінку фінансової стійкості та платоспроможності, використовуючи горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний аналіз. Для проведення розрахунків використаємо дані фінансової звітності ТОВ «Суворівське» за 2018-2020 рр.

На початковому етапі аналізу проведемо коефіцієнтний аналіз, розрахувавши показники, що характеризують фінансову стійкість досліджуваного підприємства (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Аналіз показників фінансової стійкості та платоспроможності
СТОВ «Суворівське» за 2018-2020 рр.**

№	Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. до 2018 р. (+,-)
1.	Коефіцієнт фінансової незалежності	0,816	0,686	0,693	-0,12
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	1,225	1,457	1,444	0,22
3.	Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	0,225	0,457	0,444	0,22
4.	Коефіцієнт фінансування	4,448	2,187	2,253	-2,20
5.	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,13859	0,406549	0,340319	0,20
6.	Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	30302,7	46486,9	42937	12634,30
7.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,177	0,856	0,928	-0,25
8.	Коефіцієнт грошової платоспроможності	0,008	0,017	0,002	-0,01
9.	Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	3,396	13,968	3,26	-0,14
10.	Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	9,853	23,1	10,408	0,56

Найперше що варто аналізувати для визначення фінансової стійкості –

рівень автономії господарства. Чим вище є значення цього показника, тим більш стійкий і незалежний фінансовий стан організації. Аналізуючи узагальнені в таблиці 3.1. показники можна зробити висновок, що ТОВ «Суворівське» станом на кінець 2020 р. має достатній рівень фінансової незалежності. Значення коефіцієнта – 0,693 вказує на те, що 69,3% своєї діяльності ТОВ фінансує за рахунок власних джерел, а решта – майже 30% становлять залучені кошти. Якщо господарство здійснює фондоємку виробничу діяльність, в ході якої необоротні активи перевищують оборотні, воно потребує більше довгострокових засобів, а це означає, що доля власного капіталу повинна бути вищою і, відповідно, коефіцієнт автономії також має бути вище.

Спостереження за показниками в динаміці засвідчує зниження фінансової незалежності за період 2018-2020 рр. з рівня 0,816 у 2018 р. на 0,12 переважно за рахунок різкого зростання довгостроково залученого капіталу. Пояснення такої зміни в тому, що ТОВ «Суворівське» отримало довгостроковий кредит на оновлення матеріально-технічної бази, що негативно вплинуло на значення розраховуваного показника.

Нормативний коефіцієнт фінансової стійкості знаходиться в діапазоні від 0, 8 до 0, 9. Значення відносини, що перевищує 0, 9, вказує на фінансову незалежність компанії. Крім того, дане значення свідчить, що аналізована компанія буде характеризуватися зростанням показників платоспроможності в довгостроковому періоді часу. Якщо досліджуваний коефіцієнт фінансової стійкості нижче норми 0, 75, то така ситуація повинна бути дуже тривожним сигналом для компанії. Вона може вказувати на виникнення ризику постійної неплатоспроможності компанії, а також її фінансову залежність від кредиторів.

Коефіцієнт фінансової стійкості відображає, яка частина активу фінансується за рахунок стійких джерел, тобто долю тих джерел фінансування, котрі підприємство може використовувати довгий час у своїй діяльності. Величина цього показника протягом аналізованого періоду постійно знижується, що є негативною тенденцією, та є меншою за нормативне значення.

Підприємства з високим рівнем власного капіталу інтенсивніше залучають кредиторів, тому що інвестори вважають, що вони можуть повернути свої інвестиції за рахунок цих власних джерел фірми.

Оберненим до коефіцієнта фінансової незалежності є коефіцієнт фінансової залежності. Оскільки фінансова незалежність за останніх три роки зменшилася, то фінансова залежність, навпаки, зросла на аналогічне значення отриманого відхилення. Причини зростання аналогічні попередньо описаним.

Оскільки ТОВ за останній період більш активно використовує залучені кошти, за 2018-2020 рр. спостерігається зростання коефіцієнта співвідношення залучених та власних коштів. Якщо у 2018 р. на гривню власних коштів припадало 22,5 коп. залучених, то у 2020 році це співвідношення становило 44,4 коп., що вдвічі більше рівня базового року. У 2019 році цей показник становив 45,7 коп. Аналіз структури залученого капіталу вказує на те, що переважна більшість залученого капіталу має довгостроковий характер. Отримані значення коефіцієнта довгострокового залучення коштів зростають від 0,13859 у 2018 р. до 0,340319 у 2020 р. Довгострокові залучення ТОВ «Суворівське» використовує для оновлення необоротної частини активів, однак аналіз власних оборотних коштів доводить, що у СТОВ «Суворівське» їх достатньо для здійснення безперебійної діяльності.

Величина ВОК зростає із 30302,7 тис. грн у 2018 р. до 42937 тис. грн у 2020 р. Сама по собі, без зіставлення, величина власних оборотних коштів не є достатньою і вимагає порівняння.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу характеризує суму оборотного капіталу на одну грошову одиницю власного капіталу, позитивним є тенденція до збільшення цього показника. На досліджуваному підприємстві його значення знижується із 1.177 у 2018 р. до 0,928 у 2020 р. ТОВ «Суворівське» в подальшому необхідно здійснювати заходи щодо підвищення ефективності використання основного та оборотного капіталу.

Коефіцієнт маневреності позичкового капіталу характеризує суму власного оборотного капіталу на одну грошову одиницю позичкового капіталу.

Позитивним є тенденція до збільшення цього показника. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами показує, наскільки запаси і витрати фінансуються за рахунок власного оборотного капіталу. У 2020 році показник зменшився, порівняно з попереднім роком. Ця динаміка вказує на збільшення залежності підприємства від позикових джерел формування запасів і витрат, що негативно впливає на фінансовий стан підприємства.

Частка оборотних засобів в активах ТОВ знаходилася на рівні 74,64%. Тобто переважна частина активів підприємства формувалися за рахунок оборотних засобів. Питома вага запасів в структурі оборотних активів підприємства протягом аналізованого періоду збільшувалася, що свідчить про зменшення частки більш ліквідних активів (грошових коштів та дебіторської заборгованості), що свідчить про підвищення рівня платоспроможності підприємства. Водночас чистий оборотний капітал протягом аналізованого періоду зменшувався, що свідчить про зменшення власних фінансових ресурсів на формування майна підприємства.

Узагальнюючи вищеперераховане, можна зробити висновок, що підприємство і фінансова стійкість підприємства знаходяться на задовільному рівні, усі показники знаходяться або у межах норми, або мають незначне відхилення.

Окремої уваги заслуговує аналіз показників платоспроможності. За даними звітності СТОВ «Суворівське» здійснено аналіз показників грошової, розрахункової та ліквідної платоспроможності. Його результати вказують на те, що рівень грошової платоспроможності недостатній і має тенденцію до зменшення, тоді як розрахункова та ліквідна платоспроможність суттєво перевищує нормативні значення.

Найкращого рівня платоспроможності СТОВ «Суворівське» було досягнуто у 2019 р. Показники 2020 р. незначно погіршилися порівняно із 2018 р., хоча ліквідна платоспроможність зросла із 9,853 до 10,408. Коефіцієнт грошової платоспроможності набагато нижчий нормативного значення, що вказує на дефіцит грошових коштів для здійснення поточної діяльності.

Зробити остаточний висновок про фінансовий стан підприємства за відносними показниками дуже складно, адже загальна картина за показниками є досить неоднорідною. Деякі значення показників відповідають нормативним значенням, а за деякими показниками ми бачимо нестабільну ситуацію. Для більш точного аналізу фінансового стану підприємства необхідно використати бальну методику аналізу відносних показників фінансової стійкості. За такою методикою кожному коефіцієнту присвоюється відповідний бал в залежності від його наближення до нормативного значення.

Класифікацію такого методу можна узагальнити в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Класифікація бального методу оцінки фінансової стійкості

Показники	Границі класів відповідно до критеріїв					
	I клас	II клас	III клас	IV клас	V клас	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$0,5 \geq$ 20 балів	$0,4 \geq$ 16 балів	$0,3 = 12$ балів	$0,2 = 8$ балів	$0,1 = 4$ бали	$< 0,1 =$ 0 балів
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$1,5 \geq$ 18 балів	$1,4 = 15$ балів	$1,3 = 12$ балів	$1,2 : 1,1 =$ 9 : 6 балів	$1,0 = 3$ бали	$< 0,1 =$ 0 балів
Коефіцієнт поточної ліквідності	$2 \geq$ 16,5 балів	$1,9 : 1,7 =$ 15 : 12 балів	$1,6 : 1,4 =$ 10,5 : 7,5 балів	$1,3 : 1,1 =$ 6,6 : 1,8 балів	$0,4 = 1$ бал	$< 1 = 0$ балів
Коефіцієнт автономії	$0,6 \geq$ 17 балів	$0,59 : 0,54 =$ 16,2 : 12,2 балів	$0,53 : 0,47 =$ 11,4 : 7,4 балів	$0,43 : 0,41 =$ 6,6 : 1,8 балів	$0,4 = 1$ бал	$< 0,4 =$ 0 балів
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	$0,5 \geq$ 15 балів	$0,4 = 12$ балів	$0,3 = 9$ балів	$0,2 = 6$ балів	$0,1 = 3$ бали	$< 0,1 =$ 0 балів
Коефіцієнт фінансової незалежності в частині формування запасів і витрат	$1 \geq$ 13,5 балів	$0,9 = 11$ балів	$0,8 = 8,5$ балів	$0,7 : 0,6 =$ 6,0 : 3,5 балів	$0,5 = 1$ бал	$< 0,5 =$ 0 балів
Мінімальне значення	100	85,2 : 66	63,4 : 56,5	41,6 : 28,3	14	-

Згідно з цим методом усі підприємства за фінансовою стійкістю можна поділити на 5 класів:

I клас – організації з абсолютною фінансовою стійкістю;

II клас – організації з нормальним фінансовим станом;

III клас – організації, фінансовий стан яких можна оцінити, як середній;

IV клас – організації з нестійким фінансовим станом;

V клас – організації з кризовим фінансовим станом.

Для забезпечення однозначності підходів до оцінювання фінансового стану українських підприємств використовують Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, які вперше розроблено у 2001 р.

Здійснення аналізу відповідно до цих Методичних рекомендацій передбачає виконання таких етапів: оцінювання стану господарської діяльності підприємства та обґрунтованості визнання його неплатоспроможним; визначення тенденцій динаміки основних показників ефективності діяльності підприємства; встановлення можливості застосування санаційних процедур та виведення підприємства з неплатоспроможного стану; характеристика економічних ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства.

Загалом методика діагностики банкрутства викладена досить ґрунтовно, хоча аналітик практично на всіх етапах стикається з істотними труднощами: неврахування особливостей виду економічної діяльності підприємств, недостатньо обґрунтована система показників і рекомендованих значень та інтервалів. Крім цього, проблематично отримати достовірну інформацію через можливе спотворення інформації чи неповне її висвітлення у фінансовій звітності підприємства. Наведено ознаки стійкої фінансової неспроможності:

- діяльність підприємства збиткова протягом двох років;
- показники ліквідності відхиляються від граничного значення;
- підприємство не здійснює платежів понад три місяці, терміни сплати яких настали;
- значна (понад триста мінімальних розмірів заробітної плати) сума непогашених боргових зобов'язань, за якими платежі мали здійснити понад три місяці тому;
- наявність значної суми непогашених штрафів, визнаних у судовому порядку;

- наявна заява про порушення провадження у справі про банкрутство.

Результати аналізу за бальним методом для СТОВ «Суворівське» вказують на те, що господарство можна віднести до III-IV класів.

Фінансова стабільність обумовлена як стабільністю економічного середовища, в якій працює компанія, так і результатами її діяльності, адаптацією до змін факторів оточення.

Можливостями зміцнення фінансів СТОВ «Суворівське» можуть бути наступні напрямки:

- збільшення статутного капіталу шляхом накопичення нерозподіленого прибутку (може бути застосовано, якщо підприємство не має непокритих збитків протягом аналізованого періоду, в іншому випадку вона не може дати конкретних результатів);
- розробка виваженої стратегії залучення коштів;
- перегляд величини запасів продукції (перевантаженість запасами негативно позначається на стійкості підприємства і від зайвих запасів необхідно позбавлятися)
- поліпшення роботи щодо вчасного повернення дебіторської заборгованості, що призводить до збільшення частки грошових коштів підприємства, прискоренню обороту капіталу;
- прискорення оборотності дебіторської заборгованості (більш ритмічне отримання коштів від боржників);
- збільшення «запасу міцності» з точки зору показників платоспроможності і т. д.

Отже, щоб поліпшити фінансову стійкість підприємства, необхідно знайти резерви для збільшення швидкості накопичення власних джерел, забезпечуючи матеріальні оборотні кошти ресурсами, що знаходяться в особистому володінні.

Загальна величина фінансових ресурсів СТОВ «Суворівське» (власних та позикових (корото- і довгострокових фінансових ресурсів)) була достатньою для формування запасів підприємства та мала тенденцію протягом аналізованих

років до збільшення.

Зважаючи на занадто низькі показники грошової платоспроможності вважаємо необхідним здійснити аналіз структури грошових активів для оцінки достатності їх генерування. В таблиці 3.3. узагальнено результати аналізу грошових потоків.

Таблиця 3.3

Склад чистих грошових потоків в розрізі різних видів діяльності

СТОВ «Суворівське» за 2018 – 2020 рр.

№	Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відхилення, (+,-)
1.	Чистий рух коштів від операційної діяльності	3499	6506,1	6030,5	2531,5
2	Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	1023	-2901	-4158	-5181
3	Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-4500	-3598	-1900	8300
4	Усього чистого руху коштів	22,0	7,1	-27,5	-49,5
5	Залишок коштів на початок року	5,7	27,7	34,8	29,1
6	Вплив зміни валютних курсових різниць на залишок коштів	-	-	-	-
7	Залишок коштів на кінець року	27,7	34,8	7,3	-20,4

У ході аналізу необхідно оцінити достатність та рівномірності формування позитивного і від’ємного грошових потоків. СТОВ «Суворівське» генерує позитивний грошовий потік в результаті операційної діяльності, величина якого в динаміці зростає: у 2020 р. величина грошових надходжень збільшилася до 6030,5 тис. грн, що на 2531,5 тис. грн більше 2018р. Інвестиційна та фінансова діяльність СТОВ «Суворівське» за аналізований період генерує від’ємний грошовий потік, оскільки присутні значні видатки на погашення довгострокового кредиту, що був використаний для оновлення основних засобів. В загальному можна зробити висновок, що усі ці видатки здійснювалися за рахунок коштів операційної діяльності. В цілому за період 2018-2020 рр. у СТОВ «Суворівське» чистий рух коштів зменшився із 22 тис. грн до 7,1 тис. грн. вперше за аналізований період у 2020 р. грошовий потік мав від’ємне значення – 27,5 тис. грн. та формувався нерівномірно. Крім перелічених заходів з оптимізації структури балансу для підтримки своєї

платоспроможності СТОВ «Суворівське» повинно домогтися збалансованості грошових потоків, оскільки дефіцит грошових ресурсів негативно впливає на результати господарської діяльності. Так, при дефіцитному грошовому потоці знижується ліквідність і рівень платоспроможності підприємства, що призводить до зростання простроченої заборгованості підприємства за кредитами банку, постачальникам, персоналу з оплати праці

Балансування і синхронізація грошових потоків СТОВ «Суворівське» може бути відрегульована платіжним календарем, який можна складати на кожен місяць. Платіжний календар дасть можливість фінансовим службам підприємства здійснювати оперативний контроль за надходженням і витрачанням грошових коштів.

Детальна діагностика стійкості фінансового стану ТОВ «Суворівське», його здатності розраховуватися зі своїми боргами передбачає аналіз платоспроможності підприємства, зовнішнім проявом якої є рівень о фінансової стійкості, а внутрішнім – ліквідність активів.

Для всебічного проведення ліквідності активів підприємства аналітичні дослідження доцільно здійснювати за такими напрямками:

- аналіз ліквідності балансу (табл. 3.4), який передбачає структуризацію активів (майна) підприємства за ступенем їх ліквідності та порівняння з відповідними групами пасивів, які згруповані за термінами погашення;
- коефіцієнтний аналіз ліквідності, в межах якого проводять розрахунок низки аналітичних показників (коефіцієнтів): коефіцієнти абсолютної, швидкої, загальної ліквідності та ін..

Ліквідність підприємства відображає його здатність розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями наявними оборотними ресурсами шляхом швидкого конвертування їх у грошові кошти, а платоспроможність виявляє здатність підприємства розраховуватися за власними поточними зобов'язаннями лише наявними на підприємстві грошовими коштами та їх еквівалентами. Тобто поняття ліквідності є ширшим, ніж поняття платоспроможності підприємства. Аналіз ліквідності балансу полягає у

порівнянні статей активу, що згруповані за ознакою ліквідності та розташовані у порядку її спадання, зі статтями пасиву, що згруповані за ознакою строковості та розміщені в порядку збільшення термінів погашення зобов'язань. Для визначення ліквідності балансу групи активів і пасивів зіставляють між собою.

Таблиця 3.4

Аналіз ліквідності балансу СТОВ «Суворовське» 2020 р. (тис. грн.)

Актив	На початок року	На кінець року	Пасив	На початок року	На кінець року	Платіжний надлишок (+) або недостача (-)	
						на початок року	на кінець року
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Найбільш ліквідні активи (A ₁)	34,8	7,3	1. Негайні пасиви (П ₁)	453,6	738,3	-418,8	-731
2. Активи, що швидко реалізуються (A ₂)	15708,8	14879,6	2. Коротко- строкові пасиви (П ₂)	1649,9	3825,4	14058,9	11054,2
3. Активи, що реалізуються повністю (A ₃)	19174,4	26423,4	3. Довго- строкові пасиви (П ₃)	16900	15000	2274,4	11423,4
4. Активи, що важко реалізуються (A ₄)	11982,5	16139,3	4. Постійні пасиви (П ₄)	41569,4	44076,3	-29586,9	-27937
Баланс	60572,9	63640	Баланс	60572,9	63640	X	X

За результатами проведених розрахунків відзначимо, що ліквідність балансу СТОВ «Суворівське» не є абсолютною, бо із нормативних 4-х нерівностей на кінець 2020 р. виконуються три, крім першої (в попередніх результатах виявлено суттєвий дефіцит грошових коштів). Тобто перша група пасивів перевищує першу групу активів, іншими словами, станом на кінець звітного року для підприємства був характерний дефіцит найбільш ліквідних активів для погашення негайних пасивів в обсязі 731 тис. грн. Погіршує ситуацію той факт, що дефіцит грошових коштів протягом року зростає майже вдвічі: із 418,8 тис. грн на початок до 731 тис. грн на кінець року.

При цьому дебіторської заборгованості на підприємстві достатньо для погашення короткострокових кредитів банку та інших поточних зобов'язань

($A_2 > P_2$), запасів та інших оборотних активів було достатньо для покриття довгострокових зобов'язань ($A_3 > P_3$), а вартість основних засобів перевищувала величину зареєстрованого капіталу ($A_4 > P_4$).

Узагальнюючи вищенаведене відзначимо, що протягом останніх три роки ліквідність активів ТОВ «Суворівське» знизилась. Оцінка ліквідності балансу підприємства вказує на дефіцит грошових коштів та їх еквівалентів для покриття поточних зобов'язань, що в майбутньому може призвести до порушення розрахунково-платіжної дисципліни.

З огляду на те, що ТОВ «Суворівське» протягом аналізованих років мало достатньо низький рівень ліквідності активів, неоптимальну структуру активів і пасивів та дефіцит власних фінансових ресурсів для формування оборотних активів, проведемо детальнішу діагностику рівня платоспроможності досліджуваного підприємства (рис. 3.2).

Критерії $A_1 > P_1 + P_2$; $A_1 + A_2 > P_1 + P_2$; $A_1 + A_2 + A_3 > P_1 + P_2$; $A_1 + A_2 + A_3 + A_4 > P_1 + P_2$		Критерії $A_1 < P_1 + P_2$; $A_1 + A_2 > P_1 + P_2$; $A_1 + A_2 + A_3 > P_1 + P_2$; $A_1 + A_2 + A_3 + A_4 > P_1 + P_2$	
<i>Високий</i>	-	-	<i>Середній</i>
<i>Помірний</i>	ТОВ «Суворівське» (2018-2029 рр.)	ТОВ «Суворівське» (2020 рр.)	<i>Низький</i>
Критерії $A_1 < P_1 + P_2$; $A_1 + A_2 < P_1 + P_2$; $A_1 + A_2 + A_3 > P_1 + P_2$; $A_1 + A_2 + A_3 + A_4 > P_1 + P_2$		Критерії $A_1 < P_1 + P_2$; $A_1 + A_2 < P_1 + P_2$; $A_1 + A_2 + A_3 < P_1 + P_2$; $A_1 + A_2 + A_3 + A_4 < P_1 + P_2$	

Рис. 3.2. Оцінка рівня платоспроможності ТОВ «Суворівське»

Ці розрахунки фактично підтверджують попередньо проведені розрахунки фінансової стійкості та ліквідності.

Достатній рівень платоспроможності та фінансової стійкості залежить від рівня ділової активності, що має опосередкований вплив на грошові потоки (табл. 3.5).

Аналіз ділової активності СТОВ «Суворовське» за період 2018-2020 рр.

№ п/п	Показники	За 2018 рік	За 2019 рік	За 2020 рік	Відхилення	
					Абсолютне	Відносне
1.	Коефіцієнт загальної оборотності капіталу	1,02	0,88	0,81	-0,20	79,88
2.	Коефіцієнт оборотності мобільних засобів	1,44	1,17	1,05	-0,39	72,95
3.	Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів	2,20	1,79	1,56	-0,64	70,97
4.	Коефіцієнт оборотності готової продукції	10,88	11,53	9,91	-0,96	91,13
5.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	4,32	3,52	3,29	-1,03	76,22
6.	Середній термін обороту дебіторської заборгованості, днів	85	104	111	26	1,31
7.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,28	3,45	2,61	-1,67	61,00
8.	Середній термін обороту кредиторської заборгованості, днів	85	106	140	55	1,65
9.	Фондовіддача основних засобів та інших необоротних активів	3,46	3,59	3,58	0,12	103,56
10.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,33	1,19	1,18	-0,15	88,38
11	Продуктивність праці, тис. грн.	953,48	892,11	932,63	-20,85	97,81

Зі всієї сукупності показників в першу чергу варто виділити коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, що характеризує в кінцевому обчислюється як відношення обсягу реалізації до середньорічної суми дебіторської заборгованості і показує скільки обертів здійснили кошти, втілені у розрахунках за реалізовану продукцію за відповідний період. Зростання оборотності дебіторської заборгованості свідчить про своєчасність проведення розрахунків покупців за придбану продукцію. У СТОВ «Суворовське» коефіцієнт оборотності знижується із 4,32 у 2018 р. до 3,29 у 2020 р. Оборотність зменшилася на 24%, що призвело до збільшення тривалості обороту дебіторської заборгованості із 85 до 111 днів. Такі зміни можна вважати негативними для підприємства, особливо при відчутному дефіциті

грошових коштів.

Для управління дебіторською заборгованістю підприємству необхідно розробити відповідний регламент управління дебіторською заборгованістю, де обов'язково повинні бути вказані посадові особи, які беруть участь у процесі. необхідно запровадити процедуру на підприємстві. Управління дебіторською заборгованістю має містити такі обов'язкові процедури: регулярну роботу з поточною дебіторською заборгованістю; облік розрахунків з дебіторами; претензійну роботу з простроченою дебіторською заборгованістю; аналіз і ранжування дебіторської заборгованості (за датою виникнення, за сумою, по менеджерах, відповідальних за роботу з даними дебіторами, тощо); претензійну роботу з простроченою дебіторською заборгованістю; процедуру стягнення простроченої дебіторської заборгованості через суд.

Доцільно встановити в СТОВ «Суворівське» ліміт на дебіторську заборгованість, при перевищенні якого має припинятися надання послуг дебітором. Крім того, необхідно вести систематично перевірку платіжної дисципліни та ділової репутації дебіторів підприємства та щоденний моніторинг стану дебіторської заборгованості. Одним з найбільш дієвих інструментів, що дозволяють максимізувати потік грошових коштів і знизити ризик виникнення простроченої дебіторської заборгованості, є система пені та штрафів.

Частка реальної вартості основних засобів у валюті балансу має тенденцію до зростання, отже виробничий потенціал Товариства теж збільшується. Зростання коефіцієнта нагромадження амортизації та його значення на рівні 63% характеризує збільшення концентрації вивільнення нематеріальних активів та основних засобів, дає більше можливостей покращення фінансового стану.

Коефіцієнт оборотності активів визначає обсяг реалізованої продукції в цінах реалізації, для виробництва якого використовується майно підприємства і обчислюється як відношення чистого доходу від реалізації до валюти балансу. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості обчислюється як

відношення обсягу реалізації до середньорічної суми дебіторської заборгованості і показує скільки обортів здійснили кошти, втілені у розрахунках за реалізовану продукцію за відповідний період. Зростання оборотності дебіторської заборгованості свідчить про своєчасність проведення розрахунків покупців за придбану продукцію. У СТОВ «Суворовське» коефіцієнт оборотності знижується із 4,32 у 2018 р. до 3,29 у 2020 р. Оборотність зменшилася на 24%, що призвело до збільшення тривалості обороту дебіторської заборгованості із 85 до 111 днів. Такі зміни можна вважати негативними для підприємства, особливо при відчутному дефіциті грошових коштів.

Оборотність кредиторської заборгованості відображає своєчасність здійснення розрахунків підприємства за своїми зобов'язаннями, що опосередковано показує також рівень платіжної дисципліни. У СТОВ «Суворівське» значення коефіцієнта зменшилося із ,28 у 2018 р. до 2,61 у 2020 р., внаслідок чого тривалість обороту кредиторської заборгованості зросла на 55 днів.

Попри факт зменшення більшості коефіцієнтів протягом аналізованого періоду, необхідно відмітити, що більшість з них знаходяться в межах нормативного значення.

Фондовіддача відображає результативність використання основних засобів у виробничо-комерційній діяльності і вважається найважливішим індикатором їх ефективності. Оборотність власного капіталу відображає активність власного капіталу, тобто швидкість його обороту. Обчислюється як співвідношення обсягу реалізації до власного капіталу. Якщо цей показник зростає, то це вказує на підвищення ефективності використання вкладеного власного капіталу, ріст обсягів продажу. Різке його зниження говорить про те, що частина власних коштів знаходиться в бездіяльності і не залучена у процес створення доданої вартості. У СТОВ «Суворовське» різкого зменшення не спостерігається, однак за досліджуваний період оборотність власного капіталу зменшилася на 0,15 пунктів та становила 1,18 порівняно із 1,33 у 2018 р.

У СТОВ «Суворівське» спостерігається зниження рівня обертання активів. Низький рівень коефіцієнтів обертання активів може свідчити про недостатню завантаженість та низьку ефективність експлуатації виробничих потужностей, зростання дебіторської заборгованості та запасів. Збільшення швидкості обороту відображає підвищення економічного потенціалу підприємства, оскільки дозволяє вивільняти частину оборотних засобів для власних потреб.

З проведеного аналізу можна зробити висновок, що основними чинниками підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства є збільшення обсягів власного капіталу, скорочення величини понаднормативних запасів, отримання довгострокового фінансування, продаж частини постійних активів, вдосконалення роботи зі стягнення дебіторської заборгованості. Позитивно позначиться на підвищенні рівня ліквідності й залучення додаткових джерел фінансування на довгостроковій основі, збільшення власних коштів підприємства, які поповнюватимуться за рахунок спрямування чистого прибутку на розвиток організації, також зростання величини статутного капіталу шляхом залучення додаткових вкладів від власників.

Ключовим показником діяльності підприємства є рівень рентабельності, тобто співвідношення отриманого прибутку та понесених витрат. Динаміку рентабельності операційної діяльності СТОВ «Суворівське» демонструє таблиця 3.6.

Аналіз показників рентабельності свідчить про те, що СТОВ «Суворівське» за результатами діяльності дещо покращило показники ефективності використання ресурсів, забезпечивши приріст рентабельності усіх показників, крім оборотного капіталу, що зменшилась із 5,54 до 5,22 %. Рентабельність продажу хоч і низька – на рівні 4,98 %, але у 2018 році вона мала значення 3,86%, що на 1,12 менше звітнього року. В цілому СТОВ отримує відносно незначний прибуток – майже 5 коп. на кожную вкладену гривню в товарну продукцію. Виробничий процес забезпечує рентабельність на рівні 6,38%, що на 2,14 більше рівня 2018 року.

Таблиця 3.6

Аналіз показників рентабельності (збитковості) підприємства, %

№	Показники	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення, (+,-)
1.	Рентабельність (збитковість) активів	3,92	3,45	4,04	0,12
2.	Рентабельність (збитковість) власного капіталу	5,13	4,63	5,85	0,72
3.	Рентабельність (збитковість) оборотного капіталу	5,54	4,57	5,22	-0,33
4.	Рентабельність (збитковість) основних засобів	13,34	14,02	17,83	4,49
5.	Рентабельність (збитковість) виробництва	4,25	4,59	6,38	2,14
6.	Рентабельність (збитковість) продукції	41,96	45,08	49,35	7,38
7.	Рентабельність (збитковість) продажу	3,86	3,91	4,98	1,12

Подолання ознак фінансової неспроможності значною мірою залежить від можливості своєчасного її попередження, що ґрунтується на результатах аналізу, та запровадження антикризових заходів.

В якості напрямів підвищення фінансової стійкості підприємства можна запропонувати такі:

- забезпечення оптимальної структури активів та пасивів підприємства з метою забезпечення достатності стійких джерел фінансування для формування оборотних та необоротних активів підприємства;

- вжиття заходів спрямованих на забезпечення беззбиткової діяльності, підвищення рівня рентабельності коштів, інвестованих учасниками в діяльність товариства.

Забезпечення платоспроможності СТОВ «Суворівське» має здійснюватись через реалізацію механізму фінансової стабілізації, тобто системи заходів, що спрямовані на зменшення потреб в зовнішніх кредитних ресурсах та мінімізацію обсягу фінансових зобов'язань, а також нарощування частки ліквідних активів (грошових активів та дебіторської заборгованості), що покривають боргові зобов'язання товариства (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Напрями забезпечення платоспроможності СТОВ «Суворівське»

Таким чином, реалізація запропонованих заходів щодо забезпечення стійкості фінансового стану та платоспроможності підприємства дасть змогу не допустити кризового стану в діяльності господарюючого суб'єкта, збільшити частку високоліквідних активів в структурі майна підприємства, забезпечити оптимальну структуру майна господарюючого суб'єкта, мінімізувати непродуктивні витрат та збільшити надходження від реалізації товарів і готової продукції, а також створити передумови для ведення рентабельного та прибуткового бізнесу. Об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства та врахування можливих ризиків виступають ключовими факторами ефективного управління платоспроможністю, що дозволяє запобігти невиправданому залученню позикового капіталу, забезпечити своєчасне і повне повернення позичок, знизити ризик неповернення платежу і тим самим підвищити ефективність господарювання. Актуальною є розробка комплексної моделі управління платоспроможності підприємства, яка б враховувала інфляційний ризик, галузеві та виробничі особливості суб'єкта господарювання.

3.2. Мінімізація внутрішніх ризиків і загроз фінансовій безпеці суб'єктів аграрного підприємництва

Питання безпеки як стану, що впливає на рівновагу та стабільність, є актуальним для будь-якого підприємства. Тому доцільно виділити рівні, на яких має бути сформована концепція безпеки, зокрема економічної безпеки.

Оскільки діяльність підприємства завжди ув'язана з інтересами широкого кола партнерів, то фінансова безпека суб'єкта господарювання може розглядатися з точки зору ресурсної взаємозалежності і гармонізується з інтересами суб'єктів підприємництва зі сторони. У цьому сенсі видається неможливим «повністю захистити діяльність підприємства від негативного впливу зовнішнього середовища в силу того, що підприємство здійснює свою діяльність у зовнішньому середовищі і поза ним його діяльність неможлива» [8, с. 78]. Зважаючи на це, ринково-орієнтований підхід, з одного боку, доповнює попередній, а з іншого – дещо суперечить, стверджуючи, що фінансова безпека суб'єкта господарювання – це залежна виключно від зовнішнього середовища категорія. Найбільш широко фінансову безпеку суб'єкта господарювання трактує ресурсно-функціональний підхід, що ототожнює безпеку із самою діяльністю підприємства, його ефективністю.

Останнім часом переважає ресурсний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання, що полягає у визначенні часткового функціонального критерію в розрізі окремих функціональних складових фінансової безпеки підприємства. Його розраховують як відношення сукупного упередженого збитку (отриманої вигоди) за окремою складовою фінансової безпеки суб'єкта господарювання до суми витрат, пов'язаних з реалізацією заходів по упередженню збитків від впливу негативних явищ і вартості понесеного збитку, який не вдалося упередити. Чим вище значення цього показника, тим більше вигоди від здійснених заходів щодо забезпечення фінансової безпеки окремої функціональної складової підприємства [98, с. 251].

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Оцінка економічного забезпечення підприємницької діяльності характеризує рівень захищеності виробничого, технічного, фінансового, соціального потенціалу. Адміністративно-управлінський персонал суб'єкта підприємництва виваженими рішеннями і злагодженими діями спроможний уникнути можливих негативних подій та наслідків, забезпечивши здатність безперебійної діяльності та фінансової стабільності.

Вагомим чинником у забезпеченні стабільної організаційно-виробничої та фінансово-економічної діяльності підприємства є його обліково-аналітичне забезпечення – процес збору, підготовки, реєстрації та обробки обліково-аналітичної інформації та прийняття на її основі управлінських рішень, спрямованих на забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів суб'єкта підприємницької діяльності. Обліково-аналітичне забезпечення формується на базі взаємодії підсистем бухгалтерського обліку й економічного аналізу.

Обліково-аналітична оцінка фінансової стійкості та платоспроможності підприємства займає одне з центральних місць в процесі здійснення господарської діяльності, оскільки від цього залежать перспективи його подальшої діяльності, інвестиційна привабливість, конкурентоздатність, прибутковість та рентабельність.

За результатами дослідження теоретично-організаційних, методичних та практичних аспектів обліково-аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю ТОВ «Суворівське» можна зробити такі висновки та пропозиції:

Відповідно до аналізу змістовного наповнення досліджуваних понять встановлено, що фінансова стійкість є комплексним поняттям, під яким необхідно розуміти такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого забезпечується його здатність бути фінансово незалежним від зовнішніх кредитних ресурсів, забезпечується його фінансова рівновага, продуктивність

та платоспроможність. Водночас під платоспроможністю суб'єкта господарювання необхідно розглядати його здатність своєчасно та в повному обсязі виконувати свої обов'язки зі сплати фінансової заборгованості перед третіми сторонами. Фінансова стійкість та платоспроможність підприємства є індикаторами стабільності фінансового стану підприємства та важливими сигналами ефективності управління фінансовими ресурсами та грошовими потоками суб'єкта господарювання.

Об'єктом нашого дослідження є ТОВ «Суворівське», яке здійснює свою діяльність в аграрній сфері. За результатами аналізу основних показників діяльності товариства можна відзначити, що суб'єкт господарювання демонструє позитивні тенденції у виробничо-господарській діяльності, що проявляються зростанням доходу, окремих показників, що характеризують результативність діяльності та свідчать про достатню ефективність використання наявного ресурсного потенціалу.

На основі дослідження інформаційного забезпечення управління фінансової стійкості та платоспроможності підприємства встановлено, що основним генератором даних для виконання аналітичних та контрольних процедур є облікова система підприємства, зокрема дані фінансової звітності. На основі дослідження організації облікового процесу, порядку розкриття облікової інформації у формах фінансової звітності та аналізу інформаційної ємності фінансової звітності ТОВ «Суворівське» наведено взаємозв'язок елементів облікової політики, показників фінансової стійкості й платоспроможності та статей фінансової звітності досліджуваного підприємства, що значно спрощує розрахунок системи аналітичних показників, що характеризують його фінансову рівновагу.

Узагальнюючи викладене, варто зазначити, що при визначенні положень облікової політики в частині активів варто приділити окремої уваги визнанню та оцінці, а в частині пасивів, можливому їх впливу на показники звітності, співвідношення окремих фінансових агрегатів, впливу на результати аналізу фінансової стійкості та платоспроможності. Для побудови системи

інформаційного забезпечення управління фінансовою стійкістю і платоспроможністю може використовуватися система стратегічного бухгалтерського обліку, яка забезпечує генерування облікової інформації для прийняття управлінських рішень. Його реалізація можлива через систему бухгалтерського інжинірингу. Основним його механізмом є методика похідних балансових звітів, оскільки традиційний бухгалтерський баланс, складений на принципах історичної вартості, в сучасних умовах не відповідає потребам власників та інших користувачів інформації, що приймають управлінські рішення з управління власністю, грошовими потоками, ризиками, резервами, платоспроможністю, ресурсним потенціалом.

Сільське господарство є однією з найбільш життєво необхідних галузей національної економіки, яка потребує капіталізації, оскільки відчувається найбільш гостра нестача капіталу. Удосконалено підхід до оцінки вартості агропромислового підприємства, де враховується ринкова вартість земельної ділянки або вартість права оренди землі. Враховуючи, що агропромислові підприємства активно використовують земельні ресурси (приватна власність чи оренда) у своїй діяльності, ми вважаємо, що земля виступає як елемент, що має вплив на вартість та ринкову капіталізацію агропромислових підприємств

3. На основі застосування аналітичних методів в процесі аналізу встановлено, що для ТОВ «Суворівське» характерний нестійкий фінансовий стан, що є результатом порушення оптимальної структури активів і пасивів, високою часткою короткострокових боргів та збитковістю діяльності, яка з кожним роком наростає. На неефективність управління фінансовими ресурсами вказує низький рівень платоспроможності та ліквідності підприємства через порушення рівноваги між величиною оборотних активів підприємства (грошовими коштами, дебіторською заборгованістю та запасами) і поточними боргами. Тобто у підприємства недостатньо найбільш ліквідних та швидко ліквідних активів для погашення короткострокової заборгованості, що створює ризики в стабільній та успішній діяльності підприємства в майбутньому.

До локальних заходів забезпечення фінансової стійкості ТОВ

«Суворівське» можна віднести: зниження кредиторської, дебіторської заборгованості підприємства та собівартості продукції; забезпечення фінансового становища в середньостроковій перспективі, яке проявляється в стабільному надходженні виручки від реалізації, достатньому рівні ліквідності активів, підвищенні рентабельності продукції; призупинення штрафних санкцій за прострочену кредиторську заборгованість, повне забезпечення фінансових ресурсів для покриття поточних зобов'язань; поступове погашення старих боргів, скорочення витрат до мінімально допустимого рівня, проведення енерго- та ресурсозберігаючих заходів; створення стабільної бази для забезпечення стійкого фінансового положення Товариства в довгостроковій перспективі, створення оптимальної структури балансу та фінансової системи підприємства, раціонального розподілу фінансових результатів для уникнення наслідків несприятливого зовнішнього впливу

В якості поліпшення фінансового становища товариству запропоновано оптимізувати структуру майна для забезпечення формування оборотних активів за рахунок власних обігових коштів, зменшити потребу в зовнішніх фінансових ресурсах та обсяги короткострокової заборгованості, а також збільшити частку найбільш ліквідних активів. Забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості та платоспроможності як основна ціль внутрішньофірмового бюджетування, дає змогу підприємству активізувати діяльність, спрямовану на підвищення його конкурентних переваг, розвиток власного потенціалу та забезпечення економічного зростання, що позитивно вплине не лише на загальний фінансовий стан підприємства, а й на його діяльність в цілому, що можна розглядати як збалансовану в часі фінансову стійкість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аранчій В. І., Удовиченко М. О. Інтегральні підходи до оцінювання економічної стійкості аграрних підприємств. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. Полтава: ПДАА. 2012. Спецвипуск. С. 10–12
2. Баришевська І. В., Гринчук Ю. В. Аналіз фінансової стійкості на основі альтернативних рішень управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Modern Economics*. 2019. 17 (2019). С.20-25
3. Беялов Т. Е., Олійник А. В. Фінансова стійкість підприємства та шляхи її зміцнення. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2016. № 12(2). С. 22-26
4. Бержанір І., Вінницька О., Гвоздеї Н. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства. *Молодий вчений*. 2018. № 2 (54). С.682-686
5. Бершадська І. І., Тульчинська С. О. Методи управління прибутком підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2017. №20. С.181-188.
6. Болдова А. А., Косюч Р. О. Оцінка справедливої вартості як основний критерій інвестиційної привабливості компанії. *Вісник Одеського національного університету*. Сер. Економіка. 2018. Вип. 5. С. 138-143
7. Бугай В.З., Резанов Е.О. Основні напрями збереження фінансової стійкості підприємства в умовах кризи. *Економічний простір*. 2019. № 142. С. 112-122
8. Бугас Н. В., Босецька О. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства в нестабільному ринковому середовищі. *Ефективна економіка*. 2015. №11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_11_31 (дата звернення 05.09.2021)
9. Васільєва Л. М. Особливості вибору та обґрунтування облікової політики аграрних підприємств. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. 2019. Вип. 4. С. 40-45.
10. Вдовенко Л.О. Роль аудиторської перевірки в оцінці фінансового стану підприємства. URL: http://www.znptdau_2013_1_2_6.pdf.
11. Вініченко І. І., Булкін С. С. Алгоритм формування беззбитковості сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2020. № 10. С. 24–28.

12. Вовк О. М., Ковальчук А. М., Комісаренко Я. І., Джулай А. В. Прибуток та рентабельність як детермінанти розвитку підприємства. *Modern Economics*. 2020. № 21(2020). С. 37-44
13. Волошенко С. В. Методи оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Збірник наукових праць ЛОГОС*, 2020. С. 74-75. DOI: <https://doi.org/10.36074/15.05.2020.v1.28>
14. Гайбура Ю.А., Загнітко Л.А. Прибутковість підприємства: поняття, фактори, резерви. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. №24 (2). С. 99-104
15. Гайбура Ю.А. Аналітичний інструментарій управління фінансовими результатами підприємства в умовах кризи. *Ефективна економіка*. 2021. № 5. С. 1-8
16. Гайдуков М. О., Шуміло О. С. Визначення суті поняття «фінансова безпека підприємства» та загроз для неї. *Бізнес Інформ*. 2021. №3. С. 87–93
17. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 28.08.2021)
18. Гандзюк О. В. Інформаційне та організаційно-методичне забезпечення аналізу фінансової звітності. *Інтелект XXI*. № 2. 2017. С. 236-241. с. 238
19. Герасимович І. А. Механізми та інструменти бухгалтерського і фінансового інжинірингу в управлінні підприємством. *Облік і фінанси*. 2017. №1 (75). С. 26–32
20. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: монографія. К.: КНЕУ, 2012. 305 с.
21. Гончар В.Г. Порівняння фінансової стійкості підприємств на основі найбільш поширених показників. *Економіка та держава*. 2015. № 10. С. 87–92
22. Губарева І. О. Формування економічної безпеки України: монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2015. 443 с
23. Гуменюк О.О. Особливості проведення аналізу фінансового стану підприємства. *Інноваційна економіка*. 2016. № 7-8. С. 146-149

24. Городиська Н. А. Поняття інжинірингу та його значення у ринкових умовах господарювання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»* 2012. №727. С. 33–39
25. Данілова Е. І. Концепція системного підходу до управління економічною безпекою підприємства: монографія. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2020. 342 с. DOI: <https://doi.org/10.36074/danilova.kontseptsia-2020>
26. Денисенко М.П., Зазимко О.В. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємства. *Агросвіт*. 2015. № 10. С. 54-55
27. Демчук Н. І., Халатур С. М., Хідірян М. О. Теоретичні основи аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С.396-400
28. Дробишева О.О., Чикулов Д.В. Оцінка платоспроможності і фінансової стійкості у системі антикризового управління. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 3. С. 152-156
29. Дутченко О. О. Врахування галузевого фактора при визначенні кредитного рейтингу позичальника. *Економічний простір*. 2017. № 45. С. 148-154
30. Ємельянов О. Ю. Оцінювання рівня ризикованості господарської діяльності підприємств агропромислового комплексу. *Агросвіт*. 2020. № 19-20
31. Жук В. М., Бездушна Ю. С., Вдовенко О. С. Облікові технології у забезпеченні інвестиційної привабливості та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси*. 2013. № 4 (62). С. 32–38.
32. Журавська А. Р. Фінансово-економічна характеристика діяльності сільськогосподарських підприємств та оцінювання ймовірності банкрутства. *Вісник ЖНАЕУ*. 2015. №2 (51). Т.2. С.153-160.
33. Захарова Н. Ю. Підходи до формування й оцінки фінансової стійкості підприємства. *Бізнес Інформ*. 2020. №10. С. 307–315
34. Іваннікова О.В. Аналіз платоспроможності як фактора фінансової стійкості малих підприємств. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2017. № 2(58). С. 130-136

35. Івченко Л.В., Федорченко О.Є. Аналіз фінансового стану підприємств: інформаційне та методичні забезпечення. *Облік, фінанси та аудит*. 2015. Випуск 1(25). С. 197-210
36. Іщук О.О. Сутність фінансової стійкості та платоспроможності страховика. *Економіка інноваційної діяльності підприємства*. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/11256/1/NRMSE2018_V3_P350-351.pdf
37. Калишенко В. О., Москалець К. М. Огляд та узагальнення методичних підходів до оцінки фінансової стійкості підприємства. URL: <http://intkonf.org/kalishenko-vo-moskaletskm-oglyad-ta-uzagalnennya-metodichnih-pidhodiv-do-otsinki-finansovoyi-stiykostipidpriem>
38. Каминський П. Д. Прибуток та рентабельність як показники ефективності діяльності підприємства. *Вісник Донецького університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського*. 2016. № 1.64. С.160-167
39. Канцедаль Н. А., Лега О. В. Інформаційна роль обліку в результативності інвестиційної стратегії аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 11. С. 11–20.
40. Клемпарський М. М., Косарева І. П. Використання страхування у створенні механізму запобігання банкрутства підприємств. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. № 23. т. 2. С. 156-166
41. Коваленко О. В. Особливості експрес-аналізу фінансового стану підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя, 2018. Вип. 3 (15). С. 89–93
42. Ковальов В. В., Федорчук О. М. Інвестиційна привабливість та методи її оцінки. Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій : нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: [монографія] / за заг. ред. Мармуль Л. О. Херсон : Айлант, 2020. С. 259-270
43. Колеснік Я. В., Сергієнко А. М. Діагностика фінансового стану сільськогосподарського підприємства. *Агросвіт*. 2019. № 22. С.69

44. Колісніченко П. Т. Загрози, ризики та небезпеки в системі економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. Вип. 24. Ч. 1. С. 56–59. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_24/1/13.pdf
45. Коломієць Н.О., Коломієць О.П. Методологічні аспекти оцінки фінансового стану як основи ефективного управління підприємством. *Вісник Харківського НТУ сільського господарства імені П. Василенка*. 2017. № 185. С. 224-225
46. Копилук О. І., Тимчишин Ю. В., Музичка О. М. Фінансова стійкість у системі забезпечення економічної безпеки підприємства. *Бізнес Інформ*. 2021. №3. С. 81–87.
47. Корбутяк А.Г., Марусяк Х.І. Оцінка фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Випуск 6 (11). С. 142-145
48. Королович О.О. Проблеми аналізу фінансової стійкості виробничого підприємства. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2019. Випуск 1(11). С. 124-130
49. Косарева І.П., Удовика Є.М. Удосконалення системи управління фінансовою стійкістю підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 23. С. 246-251
50. Коцеруба Н.В. Інформаційне забезпечення аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Випуск 27. Частина 1. С. 78-83
51. Коцеруба Н.В. Методичні прийоми та способи аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Випуск 29. С. 135-141
52. Кошельок Г.В., Малишко В.С. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 7. С. 360-363
53. Криштопа І. І. Стратегічний облік об'єднаного бізнесу: методологія, моделювання, організація : монографія. Кривий Ріг, 2016. 464 с.

54. Крючковська Т.О. Формування облікової політики сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2015. № 20. С. 78-80
55. Кухар Н.П., Приймак С.В. Облікова політика в управлінні агропідприємством. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 1(1). С. 21-24
56. Куцик П. О., Вірт М. Я., Герега О. В. Оцінка показників рентабельності та ділової активності торговельних підприємств України за 2008-2016 роки. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6755> (дата звернення: 12.09.2021).
57. Ладунка І.С., Кучеренко Є.А. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 5. С. 185-189
58. Лазоренко В.В. Аналіз методів оцінки фінансової стійкості підприємства готельного господарства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Випуск 1(13). С. 124-128
59. Лень В.С. Обліково-аналітичне забезпечення: визначення поняття. Тези доповідей. Черніг. нац. технол. унт. 2015. С. 69-7.
60. Лепетан І. М., Грішина І. О. Облікова політика як один з інструментів оптимізації управлінського обліку на підприємстві. *Молодий вчений*. 2019. № 11(1). С. 139-141. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-31>
61. Лесюк А. С. Оцінка фінансових результатів діяльності підприємств в Україні. *Агросвіт*. 2020. № 15. С. 67–73.
62. Лишенко М. О. Аналітичний інструментарій визначення основних показників рентабельності. Економічна аналітика: сучасні тенденції та прогностичні можливості. *Збірник матеріалів МНПК*, Київ: КНЕУ, 2019. С. 181-183
63. Лишенко М. О. Аналіз фінансової стійкості підприємства як елементу забезпечення фінансової стабільності роботи підприємства. *Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки»*. 2018. № 2. С. 49–57

64. Майборода О.Є., Косарева І.П., Лесняк А.О. Платоспроможність підприємства та формування системи її забезпечення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 18. С. 256-260
65. Меліхова Т. О. Оцінювання ймовірності банкрутства з метою підвищення фінансового стану підприємства. *Агросвіт*. 2019. № 10. С. 11-18. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/10_2019/3.pdf (дата звернення: 25.08.2021).
66. Мишина С. В., Мишин А. Ю. Система експрес-мониторинга фінансової безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 1. С. 162–172. URL: <https://docplayer.ru/66190297-Sistema-ekspress-monitoringa-finansovoy-bezopasnostipredpriyatiya.htm>
67. Мулик Я.І. Аудит фінансової стійкості підприємства: проблеми та перспективи розвитку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 16. С. 884-888
68. Мулик Я.І. Ліквідність підприємств як елемент управління фінансовою безпекою: методичне та інформаційне забезпечення. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4. С. 42-46
69. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства України від 07.02.2013 р. №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 26.08.2021)
70. Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту на с.-г. підприємствах : монографія / Т. Г. Камінська, Л. С. Шатковська, А. М. Шиш та ін.; за ред. Т. Г. Камінської. Київ : ЦП Компринт, 2013. 329 с.
71. Отенко І. П., Чепелюк М. І. Формування інформаційного простору підприємств у міжнародному бізнес-середовищі. *Бізнес Інформ*. 2016. № 9. С. 236–240
72. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
73. Павленко О.П., Семиліт І.В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємств: фактори впливу, оцінка та джерела фінансування. *Молодий вчений*. 2016. № 7(34). С. 113-116

74. Пантелеев В. П. Інноваційна природа облікової політики підприємства в умовах постіндустріальної економіки. *Облік і фінанси*. 2020. № 2. С. 39-49.
75. Пеняк Ю.С., Руденко А.О. Підвищення ефективності управління фінансовими результатами підприємства. Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти. Ч. 1. Львів : ЛНАУ, 2021. С. 249–251
76. Первуляк І. В., Склад Є. В. Особливості формування фінансового результату через управління витратами. *Агросвіт*. 2020. № 15. С. 54–59
77. Петряєва З. Ф., Іващенко Г. А. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки : навчально-практичний посібник. Харків: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 241 с.
78. Пігуль Н.Г., Клименко А.В., Пігуль Є.І. Аналіз фінансової стійкості підприємств України. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 1 (12). С. 186-190
79. Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю., Храпач В. О. Управління фінансовою стійкістю підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки в умовах посилення інтеграційних процесів в економіці. *Бізнес Інформ*. 2020. №12. С. 245–251
80. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/sp:wide-](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/sp:wide) (дата звернення 28.08.2021).
81. Пойда-Носик Н. Н., Бачо Р. Й., Потокі Г. Ф., Макарович В. К. Концептуальні засади забезпечення фінансової безпеки акціонерних товариств в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. №8. С. 162–172.
82. Правдюк Н.Л. Якість облікової інформації: сутність та методика оцінки. *Облік і фінанси*. 2016. № 2. С. 57–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2016_2_10
83. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р., № 996-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

84. П(С)БО 13 «Фінансові інструменти»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01> (дата звернення: 10.09.2021).
85. Пшик Б. І. Фінансова стабільність: сутність та особливості прояву. *Вісник СевНТУ. Серія «Економіка і фінанси»*. 2015. № 138. С. 91–96
86. Роганова Г.О., Ярина В.В. Визначення фінансової стратегії підприємства кондитерської промисловості в рамках аналізу його фінансової стійкості. *Бізнес Інформ*. 2021. №2. С. 286–292
87. Роева О.С. Аналіз фінансового стану підприємства. *Молодий вчений. Серія: Економічні науки*. 2018. № 5 (57). С. 323-327
88. Сабадаш Л. О. Уточнення змістовної сутності економічної стійкості підприємства в сучасних умовах. *Управління розвитком*. 2018. № 2. С. 74–80
89. Солодовнік О.О. Основні підходи до оцінювання економічної та фінансової безпеки: сутність і напрями вдосконалення. *Бізнес Інформ*. 2021. № 2. С. 6-12
90. Сосновська О.О. Методичні підходи до діагностування фінансового стану підприємства. *Електронне наукове фахове видання «Modern Economics»*. 2019. №14. С. 264-271. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua>
91. Теницька Н.Б., Гришко Ю.С. Теоретичні аспекти оцінки платоспроможності підприємства в сучасних умовах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 5. С. 372-376
92. Томчук О.Ф., Фабіянська В.Ю., Довгополук Г.О. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті фінансового стану підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Випуск 5 (05). С. 345-351
93. Тюхтій М.П., Сотченко Ю.К., Воробйов О.П. Сутність та методика оцінки платоспроможності суб'єктів господарювання України. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Випуск 4 (16). С. 116-120
94. Утенкова К. О. Економічна безпека аграрного сектору: сутність та функціональні складові. *Агросвіт*. 2018. №17. С. 42-47

95. Утенкова К. О. Експертна оцінка як метод визначення впливу окремих чинників на стан економічної безпеки аграрних підприємств. *Облік і фінанси*. 2020. №2.
96. Утенкова К. О. Концептуальні засади обліково-аналітичного забезпечення управління механізмом економічної безпеки аграрного сектора. *Агросвіт*. 2020. № 16. С. 32–41.
97. Утенкова К. О. Сутнісна характеристика функціональних складових економічної безпеки. *Облік і фінанси*. 2018. №3. С. 146-156
98. Фурман І.В. Процес управління фінансовою стійкістю підприємства та шляхи його вдосконалення. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2017. № 1 (19). С. 32-33
99. Харченко Ю.А. Моделювання фінансової стійкості промислового підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 36. С. 199-207
100. Хлевицька Т. Б., Гусєва О. Ю. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства засобами реінжинірингу бізнес-процесів. *Бізнес Інформ*. 2021. №8. С. 190–196
101. Чепка В. В., Свідерська І. М., Гавриленко Ю. О. Фінансовий стан підприємства : теоретичні основи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 19-20. С. 96–102. DOI:10.32702/2306-6814.2020.19-20.96
102. Чепка В. В. Фінансова стійкість: сутність та фактори впливу. *Економіка і суспільство*. 2017. С. 649–655
103. Чуй І. Р., Андрейків Т. Я., Мутян І. Є. Фінансова стійкість підприємств споживчої кооперації України в системі управління її фінансовими ресурсами. *Бізнес Інформ*. 2021. №3. С. 162–170
104. Чумак О. В., Нагорна І. В. Емерджентність економічної та облікової політики в управлінні фінансовою стійкістю підприємства. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. Дніпро: ПДАБА, 2018. № 140. С. 145-156
105. Шульга М. О. Оцінка перспективи розвитку підприємства на основі рівня конкурентоспроможності. *Modern Economics*. 2020. № 22(2020). С. 125-130.

106. Штангрет А.М. Процес здійснення обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Наукові записки*. 2015. № 1 (50). С. 15-22.
107. Юрій Е.О. Місце управління ліквідністю в стабілізації діяльності підприємства. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2016. Т. 21. Випуск 8 (50). С. 71-76
108. Ярмоленко Ю. Ю. Вплив невідшкодованого податкового кредиту з ПДВ на фінансовий стан сільськогосподарських товаровиробників. *Modern Economics*. 2020. № 23(2020). С. 233-238. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V23\(2020\)-37](https://doi.org/10.31521/modecon.V23(2020)-37)
109. Ястремська О. М., Ястремська О. О. Поняття економічної стійкості підприємства та її кількісне оцінювання. *Бізнес Інформ*. 2020. №11. С. 220–230
110. Яцух О.О., Захарова Н.Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. Т. 29(68). С. 173-180